

WAARDZEGGER

WINTER 2023

met o.a. in dit nummer:

- Meest bekende vogeltje...
- **Interview:** met twee PWG-vriendinnen
- Uitslag fotowedstrijd
- Natuurgidsen opleiding in 2024!
- Nachtvlinder inventarisatie
- **Record braakbalpluizen!**
- Herinvoering HWL-introductiedag
- **Interview:** nieuwe impuls voor NLC!
- Strijd tegen de oeverslag (2)
- **Geslaagd symposium!**
- en nog veel meer...

HWL

Hoekschewaards Landschap

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoeksche Waard Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Versijnt ieder kwartaal

ISSN 1389-7454

Jaargang 16 nr. 4, oplage: 1800

HWL-lidmaatschap € 30,00 per jaar

IBAN-nr. NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik aangewend worden, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

ledenadministratie@hwil.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland

Telefoon: 0186 621 888

Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff

kantoor@hwil.nl

Openingstijden:

Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur

Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp

Het NLC is niet geopend, behoudens aangekondigde evenementen, lezingen, etc.

Dagelijks bestuur

Theo Schuurmans (voorzitter@hwil.nl)

Aad Bruijnzeel (secretariaat@hwil.nl)

Peter Vos (penningmeester@hwil.nl)

www.hwil.nl

Redactie

Piet Schram (samenstelling/vormgeving)

Marcus Dekker (tekstcorrectie)

Ruud Horijon (verzending/verspreiding)

waardzegger@hwil.nl

Aanleveren kopij: per email, uitsluitend in MS-Word, met zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en max. 2 foto's per artikel.

De auteur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud!

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.

Vorbereiding verzending

HWWerk!

Redactioneel

Tegelijk met dit winternummer wordt de jubileumspecial verspreid, als derde en laatste van de speciale uitgaven van de Waardzegger ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van HWL. Deze drie, in de eerder verstrekte omslagmap te bewaren, vormen een historisch overzicht van onze vereniging tot behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard. Maar niet alleen dat, het geeft ook inzicht van de activiteiten van de verschillende werkgroepen in het heden. Zelfs is gepoogd een visie op de toekomst te geven, hoe vanuit de verschillende werkgroepen de Hoeksche Waard over 50 jaar wordt gezien.

Het realiseren van deze drie speciale uitgaven, naast de reguliere Waardzegger welke elk kwartaal versijnt, was geen sinecure. Maar het was het waard. Ik heb als eindredacteur er een goed gevoel aan overgehouden. Zonder mensen te kort te doen, wil ik op deze plek Renée Ruisch en Benedikte Mes bedanken die er voor gezorgd hebben dat alle kopij, foto's en interviews, op tijd werd aangedragen en de teksten werden geredigeerd tot de juiste lengte. Ook Marcus Dekker, de tekstcorrector op de achtergrond, verdient een keer genoemd te worden. En niet te vergeten de grafische ondersteuning van drukkerij Quadraat. Gezamenlijk is een waardige jubileumtrilogie tot stand gekomen. Hartelijk dank allemaal!

Terug naar deze winteruitgave, een extra dikke dit keer! Graag wijs ik u op de verschillende aankondigingen, zoals de Eindejaars plantenjacht, de Natuurgidsen opleidingen en de cursus Natuurlijk tuinieren. Verder zijn in dit nummer maar liefst twee interviews opgenomen. En hoe zit het met de veel besproken hertenroedel aan de zuidrand van onze Hoeksche Waard? Een korte update. Er vliegt veel meer rond als het bekende BKV'tje. De vogelwerkgroep licht dat toe. Ook leest u alles over een minder bekende stoofpeer. En hoe zeldzaam zijn de voorkomende vlinders in de Hoeksche Waard? U krijgt een mooi overzicht van de gehouden tellingen. Wie bedenkt nu een record neer te zetten met het aantal braakballen pluizen? HWL deed het, en met een wereldrecord! Wat dit keer ook niet ontbreekt, zijn verslagen van gehouden HWL-activiteiten, te weten: de uitslag van de foto wedstrijd, de zoektocht naar zwammen, het onlangs gehouden symposium 'Lonkend perspectief' en de workshop Wilgentenen vlechten. Tenslotte vind u het 2de deel van de strijd tegen de oeverafslag.

Bij het sluiten van dit nummer was de agenda voor 2024 nog niet bekend, daarvoor verwijs ik u naar de HWL-website www.hwil.nl/agenda.

Met dit overvolle winternummer wens ik alle leden veel leesplezier, een goede jaarwisseling en vooral een gezond 2024 toe.

Piet

Foto voorpagina:

Oude Nieuwelandsedijk, Piershil
Annette van der Heul

 <https://www.facebook.com/hwlandschap>

 <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Van de voorzitter...

Daar is hij weer, de nieuwe Waardzegger; evenwichtig en informatief, zou ik hem willen noemen. Met interviews, verslagen van de werkgroepen, artikelen over records en prijzen komen mens, natuur en landschap evenwichtig aan bod. Het blad straalt liefde voor de natuur, actie en hoop uit. En vooral hoop is een gemeen goed. Want de Nederlandse bevolking verandert. We worden allemaal ouder. De Hoeksche Waard is daarin één van de koplopers.

Op ons eiland is 23,3% van de mensen ouder dan 65 jaar. Dat in vergelijking tot Rotterdam met 15,6% en Dordt 19,7%. In het licht van ons jubileumjaar zien we dat er in 50 jaar in Nederland grote verschuivingen hebben plaatsgevonden in de algemene demografie en vooral bij de leeftijdscategorieën (bron: cbs.nl).

In 1975 telden we in Nederland respectievelijk 34% jongeren <20; 56% mensen tussen 20 en 65 jaar; en 11% ouderen >65. Ter vergelijking geeft het jaar 2022 een overzicht van 21% <20; 59% >20-65<; 20% >65. De grootste verschuiving zien we bij de jeugd, van 34% naar 21% en bij de 65-plussers van 11% naar 20%. Op ons eiland ligt dat percentage voor 65+ dus aanmerkelijk hoger dan het landelijk gemiddelde. Tja, dit is een gegeven, maar wat moeten we ermee.

Toen ik de scepter aan het begin van ons jubileumjaar overnam, heb ik beloofd aan de leden om mij te focussen op de toekomstbestendigheid van onze vereniging. Nou is gekscherend mijn harem klein en is de kans dat ik bij kan dragen aan de verjonging van de populatie op de Hoeksche Waard, afgezien van levensfilosofie, een aan onwaar-

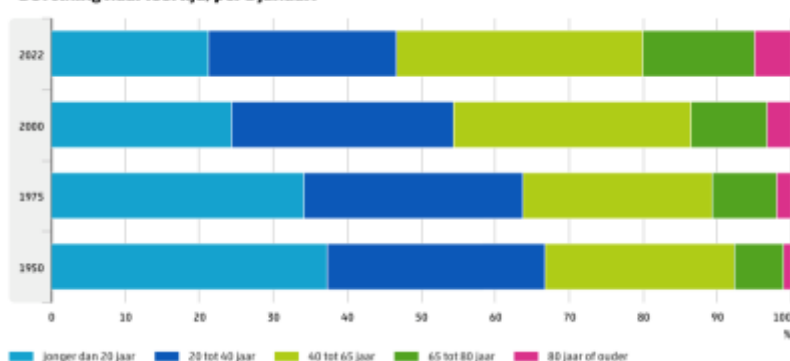
schijnlijkheid grenzende zekerheid. We moeten er maar mee 'dealen', dus? Nee, we moeten alles op alles zetten om de jonge medemens te betrekken bij onze prachtige vereniging. Dat betekent dus niet dat we maar afscheid moeten nemen van onze 65-plussers. En daar zijn er veel van! Nee integendeel, we moeten hen, voor zover zij al niet betrokken zijn bij het proces, helpen hun passie en kennis over te dragen aan jongeren. IVN realiseerde zich al eerder dat de allochtone aanwas die Nederland geniet, slechts een geringe oplossing zou zijn voor het probleem van vergrijzing in ons metier. Weinig nieuwkomers tonen interesse voor onze doelen. Misschien ligt daar nog wel een uitdaging. IVN organiseerde de opa/oma dagen, waarbij overdracht kan plaats vinden tussen gelijkgestemde senioren en hun kleinkinderen.

Veel senioren in je vereniging is een groot goed. Het betekent dat je als vereniging veel kennis in je gederen voert. Maar een mens, hoe erudiet, kennis delend, gezond of vriendelijk hij/zij is, heeft een uiterste houdbaarheidsdatum. Daarom deze oproep:

"Beste senioren, gooi er een schepje bovenop. Geef door die kennis aan jong en oud. We hebben u nodig als vrijwilliger op vele plekken in onze mooie vereniging. U heeft wel degelijk nog een belangrijke functie als voorbeeld en kennisbaak. Wij gaan in de nabije toekomst ook opa/oma excursies optuigen. De kans om met gelijkgestemden uw kleinkind of misschien zelfs kind te enthousiasmeren voor ons mooie open landschap in de Hoeksche Waard."

Theo(dorus)
Schuurmans

Bevolking naar leeftijd, per 1 januari

inhoudsopgave

• Redactioneel	2
• Van de voorzitter...	3
• Eindejaars plantenjacht	4
• HWL-publicaties	5
• Meest bekende vogeltje...	6
• Nog geen steek verder..	7
• Interview: PWG-vriendinnen	8-9
• De Karmozijnpeer...	10
• Gewoon bijzonder...	11
• Uitslag fotowedstrijd	12-13
• Oproep gidsopleiding	14
• Cursus Natuurlijk tuinieren	15
• Nachtvlinde inventarisatie	16-17
• Natuur centraal	18-19
• Record braakbalpluizen!	20
• De Griendjes (4)	21
• Zoektocht naar zwammen	22-23
• Herinvoering introductiedag	23
• Nieuwe impuls voor NLC!	24-25
• Jaarverslag HWL 2022	26
• Terugblik ALV	27
• Strijd tegen oeverafslag (2)	28-29
• Verslag HWL-symposium	30-31
• Workshop wilgenvlechten	32-33
• Prikbord / Adverteerders	34-36

HOUD JIJ OOK ZO VAN NATUUR
EN LANDSCHAP IN DE
HOEKSCHEN WAARD?

Foto: Arie Leijdens

Beste lezer,

In de enveloppe van deze Waardzegger vind je een losse ansichtkaart (zie hierboven). Zoek een vriend, familielid of relatie en verstuur of overhandig hem/haar deze kaart. Misschien gaat dit de broodnodige nieuwe leden opnemen. Niet geschoten is altijd mis, en daarmee bedoelen we natuurlijk het aandragen van een nieuw HWL-lid!

Stemmers, bedankt!

Dankzij jullie stem ontving Vereniging Hoekschewaards landschap een prachtige cheque van **1371 euro** – met dit mooie bedrag kunnen we de bomen op de Appeldijk ieder een eigen naam-bordje geven.

Langs de Appeldijk (Ritselaarsdijk) staan aan beide kanten hoogstam appelbomen, 19 verschillende oude rassen, welke van cultuurhistorische en landschappelijke waarde zijn voor de Hoeksche Waard.

In aanvulling op nieuwe informatieborden voor en over deze dijk, willen wij graag iedere boom voorzien van zijn eigen naam. Naast het prachtige uitzicht (geliefd bij wandelaars en fietsers) en de heerlijke appels (jaarlijks verwerkt in ons sap) krijgt deze dijk dan ook een educatieve waarde.

Meest bekende vogeltje: het KBV'tje...

Door: Dirk Goudswaard (Vogelwerkgroep)

KBV'tje*, dat was zo'n beetje de eerste uitdrukking die ik leerde en direct kon gebruiken in 2019 tijdens de vogelcur-sus van de vogelwerkgroep van HWL. Gebruiken? Dat was mijn beschrijving aan Remco en Peter voor een vogeltje dat al een tijdje bij ons thuis op het terrein rondhing en we in onze vogel onwetendheid niet herkenden.

Nadat we de opdracht om een paar foto's mee te brengen, hadden volbracht, gingen Peters' ogen direct glimmen. Het bleek om een *Grauwe vliegenvanger* te gaan! Een weinig geziene gast in de Hoeksche Waard en een nog minder geziene broedvogel in deze contreien. (Het bleek ook een rode-lijst-vogel te zijn, des te mooier dat we deze kleine insecteneters een mooie leefomgeving kunnen bieden.) Inmiddels had het diertje een nestje gebouwd, bovenop de schoen van een ter decoratie opgehangen kunstschaats. Hier waren drie jongen geboren, die ook allen uitgevlogen zijn.

Om meer vliegenvangers te huisvesten, heb ik zeker 10 huisjes opgehangen, waar ze, ondanks de volgens experts ideale afmetingen en goede ophangplaats, zich niet in nestelden. Gelukkig vonden ze hun plek wel op andere plaatsen, zoals de oksels van grote oude wilgen, in boomholten en andere hoekjes. De nesten zijn lastig te vinden door de wel bekende combinatie van schuwe vogels, de zeer kleine nesten en hun uitstekende schutkleuren. Doordat ons terrein groot is en er veel bomen staan, is het lastig zoeken naar nesten.

Ieder voorjaar is het toch weer spannend of ze terug komen, ze zijn altijd later dan, laten we maar

zeggen, de grote bubs kleinere zangvogels, die er al ongeveer een maand eerder zijn. Vanaf einde april begin mei is het weer afwachten of we de kenmerkende hoogfrequente contactroep horen, een éénmalige korte "tsjiet", of dat we ze met hun sierlijke vluchten zien jagen op insecten. Ze jagen vanaf een uitkijkpost, bij het spotten van een prooi vliegen ze er op af, pakken het insect uit de lucht en keren terug naar de plek waar ze zaten om weer rustig te wachten. Het is

Het eerst ontdekte nest van 3 jongen (2019), op de schoen van een kunstschaats...

.Links een nagenoeg vliegvlug jong op de rand van de nestkast...

telkens weer genieten om deze fragiele schepsels aan het werk te zien.

De afgelopen 5 jaar waren er hier ieder jaar wel één of meerdere nesten. In 2022 telden we eind juli minstens 12 foeragerende *Grauwe vliegenvangers*, oudere en jongen, rondom de grote vijver hier! Ze kunnen 2 legsels per jaar produceren, dus het is heel goed mogelijk dat dit één grote familie is. Einde augustus zijn ze alweer vertrokken, zuidwaarts naar warme streken om te overwinteren.

Ook dit jaar waren er zeker 3 nesten met jongen, waarvan één in een zeer recent opgehangen nestkastje, dat eigenlijk meer decoratief dan functioneel was. Dit nest hing vlakbij de achterdeur op een plaats waar we veel langslopen. Hier zijn 2 jongen uitgevlogen. De vogels in dit nest leken minder schuw doordat we er dagelijks langs liepen en lieten zich van redelijk dichtbij fotograferen.

Helaas waren er dit jaar wel 2 raamslachtoffers te betreuren, een adult en een juveniel. Ook de gaaien en eksters joegen fanatiek op de jongen en ook op de naburige uitgevlogen jonge ringmussen.

Al met al een mooi resultaat. Komende winter gaan we wat andere modellen nestkasten op andere locaties ophangen, hopende op een weer mooi nieuw nestjaar.

Grauwe vliegenvanger..

* voor de niet-vogelaars: een KBV = klein bruin vogeltje

Nog geen steek verder...

Door: Arie Leijdens en Jan Bijl

Bijna 3 jaar lang wordt er al gestreden voor het behoud van de damherten in de Hoeksche Waard. Tijdens het schrijven van dit artikel is er nog steeds geen uitsluitel over het lot van de roedel. De beslissing ligt bij de provincie, maar dat laat behoorlijk op zich wachten...

Sinds het vorige artikel in dit blad (herfst 2022) zijn we een jaar verder. De damherten leven dit moment een rustig bestaan en er zijn nog geen dreigementen van afschot in het verschiet.

Na de uitspraak van de rechter was er een bureau ingeschakeld om een inzicht te krijgen hoe het nu werkelijk gesteld is met de damherten, maar tot een duidelijk onderbouwde conclusie is voor als nog niet gekomen. Ook door verschillende WOO-verzoeken (WOO = wet open overheid) bij verschillende instanties is er nog weinig duidelijkheid.

Aantallen...

De roedel is dit voorjaar weer uitgebreid met nieuwe aanwas, zowel hertjes als hinds, maar de aantallen zijn zeker nog niet van dien aard dat de groei zichtbaar is in het gebied. Begin 2021 heeft er afschot plaats gevonden (totaal van 11 stuks), zoals vermeld wordt in het verslag van FBE (Fauna Beheer Eenheid). Maar door eigen ontdekkingen ligt dit aantal veel te

laag. Zo vermeld het rapport dat er 1 damhert is geschoten (een volwassen bok met gewei) en van het totaal aantal herten, die wij voor die periode telden, 7. En wat wij constateerden, is dat we na afschot nog maar twee herten waarnamen in het veld. De geweidragers zijn voor ons wel het gemakkelijkst te herkennen om onderscheid te maken. Het rapport was dus niet zo geloofwaardig. Het totaal na afschot was zo'n 21 stuks. Nu na 3 geboorte periodes ligt het aantal inmiddels tussen de 45 en 50. Inmiddels bestaat de roedel nu alweer uit diverse generaties van dit voorjaar, de kalfjes hert/hindes van vorig jaar, de spitsers/smaldieren van het voorjaar 2021 en tenslotte de kniepers, volwassen hinds, nog enkele oudere hinds en 1 volwassen damhert. Ze leven flink verspreid in het gebied, waar ze al bijna 24 jaar leven.

Uitspraak...

Afgelopen zomer zou de rechter weer een nieuwe uitspraak doen, maar ze komen er niet uit. Waar dit

aan ligt, weten we niet. Misschien horen we rond de kerstdagen meer. We moeten het allemaal nog maar afwachten. Zolang geen duidelijk besluit genomen wordt, blijf het bestaan van de damherten in de Hoeksche Waard gewaarborgd. In oktober en november wordt er door de roedel weer hard gewerkt aan nieuwe aanwas voor 2024 en één ding is wel duidelijk: dat er beheerd moet gaan worden voor dat de aantallen wel te groot worden!

*

Buiten het gezichtsveld...

Twee enthousiaste PWG-vriendinnen

Door: Marianne van Kasteel

Voor deze Waardzegger ben ik gevraagd om **Truus van Belle** en **Elza van Dorsser** van de Plantenwerkgroep (PWG) te interviewen. Daarbij kreeg ik direct de mededeling dat de dames niet geïnterviewd wilden worden. "Dat wordt een lastige klus", was dan ook mijn eerste gedachte. Niets bleek echter minder waar...

Natuur verbindt

Truus en Elza zijn beiden enthousiast en vormen samen met ca. 15 à 20 andere enthousiastelingen de Plantenwerkgroep (PWG).

"Wij doen de andere leden van de PWG tekort, als alleen wij maar geïnterviewd worden", laten ze me weten. *"De PWG vormen we met z'n allen en ieder lid van de werkgroep heeft zijn/haar eigen inbreng/expertise."* Het jongste lid van de werkgroep is 17 jaar, het oudste 85. Daaruit blijkt weer dat natuur verbindt.

Start van de PWG

De PWG bestaat sinds 1981. Truus heeft in 1988/1989 de IVN-cursus gevolgd en kwam zo in contact met de PWG. Zij heeft Sjoerd Reinstra, de eerste coördinator, opgevolgd. Vanaf 1996 worden er jaarverslagen gemaakt, zodat informatie wordt vastgelegd, maar ook gedeeld kan worden met diverse instanties.

Stevige werkgroep

Sjoerd Reinstra is dus degene die gestart is met de PWG en die de overige leden veel kennis heeft bijgebracht. Truus neemt in 1996 het stokje van hem over. Zij blijkt een echte verbinder en vormt een stevige werkgroep. Dat blijkt ook wel uit het feit dat een aantal leden uit de beginjaren nog steeds lid is van de werkgroep. In 2013 volgt Frank van Gessele Truus op. Hij is degene die begint met digitaliseren.

HWL in de schijnwerpers zetten

In de 13 jaar dat Truus coördinator van de werkgroep was, probeerde HWL zoveel mogelijk aan de weg te timmeren. Over het hele eiland werden door de PWG tentoonstellingen ingericht en bemenst.

"Een bijzonder intensieve periode", laat Truus weten. *"Samen met andere werkgroepleden laten zien en uitdragen hoe mooi de Hoeksche Waard is en wat er allemaal te doen is."*

Enorme klik

Elza volgt de IVN-cursus in 2005/2006 en kiest eveneens de PWG als stage-opdracht. Zij is direct dolenthousiast en Truus neemt zoals gebruikelijk ook deze nieuweling onder haar hoede. Dit blijkt een goede match te zijn, wat ook duidelijk te merken is tijdens het gesprek. Truus is rustig, Elza een spraakwaterval. Beiden zijn enthousiast en vullen elkaar goed aan tijdens het interview.

Jij kan schrijven

"Ik herinner me de eerste avond dat ik meeliep", zegt Elza. *"Het was berekend, Truus begroette iedereen vriendelijk. Op de Hellegatsplaten had zij 's middags mossen verzameld en ze kende de namen van alle mossen. Stomverbaasd was ik. Ze lieten me de weinige bloeiende bloemen zien die op de dijk te ontdekken waren."* Elza loopt nog weken mee met de werkgroep en maakt er een mooi verslag van. *"Jij*

kan schrijven" zeggen ze. En dat heeft ze gedaan! Meer dan 10 jaar lang 4 columns per jaar voor Het Kompas over HWL geschreven, prachtige jaarverslagen van de PWG met mooie foto's gemaakt en tientallen PowerPointpresentaties. Bovendien heeft ze samen met één van de werkgroepleden een 6-weekse cursus gegeven over de opbouw van de planten in de Hoeksche Waard.

Samenwerking met instanties

In 2018 volgt Elza Frank van Gessele op als coördinator. Eén van haar sterke punten is het digitaal laten invoeren van de gevonden planten, een vraag van FLORON. Vanaf het begin onderhield de werkgroep contacten met onder andere Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Later ook met WSHD (Waterschap Hollandse Delta), gemeente en FLORON. Deze laatste instantie coördineert het onderzoek naar de verspreiding van wilde planten.

FLORON heeft de Hoeksche Waard ingedeeld in kilometer (km)-vakken. Elk jaar laat FLORON weten welke km-vakken er dat jaar extra geïnterviewd moeten worden. Daarnaast probeert Elza, net als haar voorganger, zoveel mogelijk km-vakken per jaar te inventariseren. Deze vakken worden uitgezet per telefoon. Voordat er met de inventarisatie gestart kan worden, moet een parkeerplaats bij een boer gevonden worden, waarvan

daan de leden op pad gaan. Vroeger met lange plantenlijsten, tegenwoordig kan dat direct digitaal ingevoerd worden. Aan de hand daarvan wordt een overzicht gemaakt van alle voorkomende, verdwenen en/of nieuw verschenen soorten. Jaarlijks worden ca. 40 vakken geïnventariseerd. Afwijkingen worden

door FLORON opgemerkt en zij gaan op zoek naar de oorzaak. Gemeente en waterschap laten zich adviseren door de werkgroep. Een ecooloog van het WSHD en een deskundige van de gemeente gaan op pad met de werkgroep voor inspectie van de dijken. Jaarlijks moet gecontroleerd worden of de dijken stevig genoeg zijn. De bloeiende dijken trekken veel vlinders en insecten aan. HWL doet het onderhoud en geeft door welke plantensoorten het goed doen en welke de dijk (kunnen) ondermijnen.

Het veld in

Gedurende het seizoen, van april t/m september trekken de werkgroepleden 2 maal per week het veld in. Daarnaast worden er een paar keer per jaar excursies georganiseerd buiten de Hoeksche Waard.

Afscheid

Dit jaar heeft Elza haar werk als coördinator van de werkgroep neergelegd. *"Het waren mooie, maar intensieve jaren"* zegt ze. Nu is het tijd voor haar om samen met haar man, te gaan genieten van

Truus van Belle: *"Kijk eens hoe mooi mijn dahlia's er bij staan!"*

langere vakanties, de hectiek van de afgelopen jaren een beetje achter zich te laten. *"Maar"*, zo laat ze weten, *"ik hoop de komende jaren met deze trouwe groep vrienden, nog regelmatig het veld in te kunnen gaan."*

Tot slot heb ik met beide dames een rondje gelopen door de tuin van Truus. Hoewel begin november de meeste planten zijn uitgebloeid, ziet de tuin er prachtig uit. Natuurlijk moet er even goed gekeken worden hoe alles er bij staat, een plant bewonderen die hier vroeger niet kon aarden, maar door de klimaatverandering nu ook in de Hoeksche Waard goed gedijt.

"En kijk eens hoe mooi mijn dahlia's er nog bij staan!" De liefde in alles wat groeit en bloeit spat er van af als je met Truus en Elza in gesprek gaat. Het was een fijn gesprek met twee enthousiaste PWG-vriendinnen.

MvK

Elza Dorsser-Benne, dit jaar afscheid genomen als wg-coördinator...

De Karmozijnpeer...

Door: Pim Boertje (wg Fruit & Sap)

De wintertijd is aangebroken en de feestdagen komen er weer aan. Tijd voor een traditioneel streekgerecht. Spek met stoofperen. Niet iedereen is hier een fan van, maar gestoofde peertjes doen het ook goed in een dessert met ijs. Naast de bekende rassen als Gieser Wildeman en Saint Rémy is er ook een minder bekende stoofpeer: de Karmozijnpeer.

Karmozijnpeer...

De peer ziet er ongeschild uit als een flinke dikbuikige handpeer, maar eenmaal uit zijn jasje en doorgesneden, ziet deze bijzondere peer er spectaculair uit. Onder de geelgroene ruwe schil met een rosig bloesje zit knalroze gemarmerd vruchtvlees. De Karmozijnpeer, of de Karmozijn, de Sonnevile zoals de peer officieel heet, is gekweekt door het kwekershuis van Ing. P. De Sonnaville in het Land van Maas en Waal en ontstond door de bloesem van de Conference te bestuiven met stuifmeel van de Bloedpeer. Daardoor ontstond een dikbuikige handpeer die weer bestoven werd met stuifmeel van de

Karmozijnpeer geschild...

Kreeftspeer, een stoofpeer.

De rode verkleuring van het vruchtvlees is afkomstig van de zogenaamde anthocyanines, dit zijn organische rode pigmenten die ook in andere fruitsoorten met antioxiderende werking voorkomen. Deze stoffen kunnen zowel in de schil als in het vruchtvlees zitten.

Enkele jaren geleden was ik op bezoek in het Fruitteeltmuseum in Kapelle in Zeeland. Een van de vrijwilligers vertelde mij over een bijzondere peer in hun boomgaard. Ik maakte kennis met de Karmozijn de Sonnevile en mocht wat enthout knippen. Thuis heb ik twee takken van de Conference omgeend met Karmozijn de Sonnevile. Dit jaar zijn er ongeveer 10 gave peren aangegroeid.

Vruchten met rode schil of vruchtvlees en gezondheid

Rood fruit is lekker en gemakkelijk uit de hand te eten. Ook zit er in rood fruit veel voedingsvezels en vitaminen. De rode kleur ontstaat door de stof anthocyaan, die ook werkt als een antioxidant. Antioxidanten helpen je tegen vrije radicalen in het lichaam. Vrije radicalen vormen zich in je lichaam niet alleen als bijproduct van energieaanmaak. Ook externe invloeden zoals cosmetica, roken, luchtvervuiling, teveel UV-straling, ongezonde voeding en medicijn- en alcoholgebruik kunnen zorgen voor destabilisatie van cellen in je lichaam. Vrije radicalen zijn, kort door de bocht gezegd, bijproducten in ons lichaam. Het zijn moleculen die een elektron

missen en daardoor instabiel zijn.

Naast eigenschappen als knapperigheid, sappigheid en houdbaarheid wordt bij de veredeling van nieuwe rassen ook gekeken naar het gehalte aan gezondheidsstoffen als polyfenolen en antioxidanten. De hoogste concentraties zitten in de schil en aan de zonzijde van de vrucht. Om te profiteren van alle gezonde stoffen, moet je een appel dus met schil eten.

Karmozijn als kleurstof

De rode kleur karmozijn wordt ook genoemd in de Bijbel. De tabernakel is bijvoorbeeld karmozijnrood, en de kleur zat verweven in de kledij die de priesters moesten dragen. Karmozijnrood is een natuurlijke kleurstof. De kleurstof werd in Zuid-Amerika door inheemse culturen van het Andesgebergte gevonden in de vorm van een dierlijk pigment.

Een schildluis (*Dactylopius coccus*), of cochenilleluis, nauw verwant aan bladluizen, is de bron van karmijn. Karmijn of karmijnzuur schrikt roofdieren af. De schildluizen groeien op en voeden zich met Amerikaanse cactussen van het geslacht *Opuntia*, bij ons gekend als cactusvijg of schijfcactus. Voor de productie van de kleurstof worden de luizen gevangen en vervolgens met een speciale dierenvriendelijke manier behandeld tot kleurstof. De inheemse culturen gebruiken de kleurstof voor het traditioneel verven van textiel. Voor andere toepassingen is er ook een synthetische kleurstof beschikbaar.

“Gewoon bijzonder, de Hoeksche Waard...”

Afm.: 32 x 50 cm

Door: Jan Plaisier

Het was deze keer een samenloop van omstandigheden. Ik was eigenlijk van plan om voor het winternummer een aquarel in de Tiendgorzen te gaan maken. Maar het liep allemaal anders.

Eind september zat ik op de Kooilandsedijk te schilderen, toen ik gebeld werd door iemand van de Paddenstoelenwerkgroep. Omdat Sjoerd Reitsma, in verband met zijn verhuizing naar Drenthe, in november afscheid neemt van deze werkgroep, wilden ze hem een aquarel aanbieden. Aan mij werd gevraagd of ik er één wilde maken. Daar hoefde ik niet lang over na te denken. In overleg heb ik een stukje landschap gekozen in het mooie buitenpolder Groot Koninkrijk bij 's-Gravendeel. Toen de aquarel af was, dacht ik bij mezelf, het is eigenlijk ook wel een mooi onderwerp voor de Waardzegger. Dus heb ik er nog één gemaakt, die je hierbij aantreft.

Voordat ik ga schilderen, maak ik meestal eerst met potlood een eenvoudig tekeningetje om de compositie te testen, complexe vormen uit te proberen en vooral om de contrasten duidelijk in beeld te krijgen.

Voor mij is het een leerzame maar vooral ook een leuke oefening. Dit werkstuk heb ik gemaakt met aquarelverf, verf op waterbasis. Het is een grillig medium. Wanneer je er niet goed mee omgaat, gaat het haar eigen weg. Corrigeren is dan erg lastig en lukt bijna niet. Aquarelverf heeft de eigenschap dat het heel transparant is. Dat is ook het aantrekkelijke van aquarelverf, het verrast je met prachtige kleureffecten.

Groot Koninkrijk is bij velen bekend en een gewild stukje polderlandschap. Of je nu op het fietspad fietst of een wandeling over het buitendijkje maakt, het is genieten gebroken van weilanden met hun weidevogels, van de sloten met fraaie rietkragen. En wat denkt u van het buitendijks gebied, waar je tal van roofvogels kunt spotten, zoals buizerds, torenvalken, bruine kiekendieven en wanneer je gelukt hebt zelfs een havik.

De locatie die ik in beeld heb gebracht, vind ik uniek en karakteristiek voor Groot Koninkrijk. Menig foto is daar gemaakt. Elke keer wanneer ik een foto zie of wanneer ik er langs loop, verbaas ik me over

de mooie compositie en de krachtige eenvoud. Het betreft een rijtje knotwilgen langs een 'artistieke' sloot en een paar paaltjes van de afrastering. De keuze voor dit stukje landschap werd nog versterkt door het feit dat de knotwilg verkozen is tot één van de iconische soorten in de Hoeksche Waard. Ecologisch gezien zijn deze bomen van grote waarde. Daarnaast is de knotwilg natuurlijk beeldbepalend voor de Hoeksche Waard. Ze zijn niet weg te denken in ons landschap.

Oud, krom en misvormd,
iconen van ons landschap.

Leve de knotwilg.

De buitenpolder
vol van vleugels en gekrijs,
weer een jong minder.

Tussen de takken
zit de bosuil te wachten,
verblind door daglicht.

Fotowedstrijd en tentoonstelling

Jubileumactiviteit van de wg Planten

Door: Rini Huisman-Folkers (wg Planten)

Ruim voor het jubileumjaar van het Hoekschewaards Landschap is door de jubileumcommissie aan alle werkgroepen gevraagd of zij een idee wilden aanleveren waarmee ze zich konden presenteren aan de inwoners van de Hoeksche Waard. Het idee van één van de leden van de Werkgroep Planten was vijf vergrote foto's over onze werkgroep op hangen in Klein Profijt. Om de inwoners van de Hoeksche Waard er bij te betrekken, is toen de fotowedstrijd ontstaan.

We waren bang dat de tentoonstelling, die we met de ingezonden foto's voor ogen hadden, niet gehouden zou kunnen worden, omdat er te weinig foto's ingezonden werden. Dat bleek helemaal niet het geval, want er werden 24 foto's ingestuurd. Ruim voldoende om er een fototentoonstelling van te maken voor iedereen die tot eind oktober 2023 Klein Profijt zou bezoeken. Omdat er maar één foto per persoon

Winnaar René Koster (rechts) krijgt uit handen van HWL-voorzitter Theo Schuurmans de prijs uitgereikt...

mocht meedoen aan de wedstrijd, moesten sommige deelnemers een keuze maken uit meerdere foto's en dat was soms niet makkelijk voor ze. Uit bijna elke dorp in de Hoeksche Waard bleek wel iemand een foto te hebben ingestuurd!

Soms was een foto niet in de naaste omgeving van de inzender genomen, maar had de inzender de foto op een heel andere plek genomen. De plekken waar de foto's genomen werden, waren heel ver-

De winnende foto: Korenbloem in gerst...

schillend; van tuin tot natuurgebied. De bijgevoegde verhalen waren grappig, ontroerend en vriendelijk, zoals één van onze leden het samenvatte, toen ze de tentoonstelling kwam bekijken. En de meeste inzenders hadden zich gehouden aan het thema "De bloemrijke Hoeksche Waard".

Op zaterdag 9 september 2023 werden in Klein Profijt in Oud-Beijerland de vier beste foto's bekend gemaakt. De 24 fotografen, leden van de Werkgroep Planten en het bestuur van het Hoekschewaards Landschap waren uitgeno-

Vervolg op pagina 13

Ode aan de mus

De mussen, de mussen,
Kom er maar tussen.

Ze tsjilpen en ruimen de tegels goed
af.

Ze nestelen te samen
en eten de zaden van het
Hoekschewaards

Landschap schoon op van de vloer.

De mus hipt gezwind ritmisch van
hot naar her, zo vliegensvlug
vertrekken
en fladdert musicerend door de lucht
naar het veilige struweel.

*

Herman Lammers

Een typische Hoekschewaardse oplossing voor de afzichtelijke 5G-masten...?

digd. Een paar dagen voor 9 september werden de foto's ingelijst en opgehangen. Er waren elf fotografen aanwezig, ook acht leden van de Werkgroep Planten en het bestuur was ook vertegenwoordigd. De tentoonstelling werd goed bekeken. De verhalen van de fotografen bij de foto's werden serieus gelezen.

Na een openingswoordje, waarbij ik bovenstaand verhaal over de fotowedstrijd vertelde en ook nog even kort de Werkgroep Planten aanhaalde met de eerste foto van het oorspronkelijke idee, waren we toegekomen aan de bekendmaking van de vier beste foto's. Een van de juryleden nam het woord. De jury had bestaan uit twee personen, die onafhankelijk van elkaar de drie beste foto's uitgekozen hadden uit de foto's die ik aan hen doorgestuurd had. Over de nummer drie verschilden ze van mening en zo werden het twee nummers drie. Marjon Kunst van de Werkgroep Natuurfotografie, één van de juryleden, had voor de vier beste

foto's een juryrapport geschreven dat net iets extra toevoegde aan de bekendmaking van de drie plaatsen. Voor de plaatsen drie en twee was er nog een tip bij het juryrapport toegevoegd. De Korenbloem van de eerste plaats kreeg ook nog een prijs en de prijswinnaar heeft de prijs op zaterdag 16 september uitgereikt gekregen omdat hij niet aanwezig kon zijn op de uitslagmiddag. De vier fotografen konden hun vergrote foto met lijst begin november ophalen in Klein Profijt. De andere fotografen kregen een mail dat ze hun foto zonder lijst op konden halen in Klein Profijt in november.

In 2024 worden alle fotografen uitgenodigd om met ons mee te gaan naar een bloemrijk gebied in de Hoeksche Waard als dank voor het insturen van de foto's en daarna is ons idee helemaal uitgevoerd zoals we gedacht hadden.

van de
LEDENADMINISTRATIE!

2023, de laatste betalर्स

In november verstuurden wij de laatste contributieherinneringen en ondertussen druppelen de laatste betalingen binnen. Heeft u een herinneringsbrief gehad, maar nog niet betaald? Bij deze een vriendelijke reminder...

Email-adreswijziging

Heel regelmatig moeten wij constateren dat het emailadres dat wij hebben van onze leden niet meer actueel is. Wijzigt u wel eens van digitale brievenbus? Vergeet dan niet dat aan ons door te geven. Net als wijzigen in uw woonadres kunt u wijzigingen van e-mailadres doorgeven via ledenadministratie@hwil.nl. Om u op de hoogte te kunnen houden, blijven we graag op de hoogte van u!

In 2024 automatisch betalen?

Een grote meerderheid van onze leden heeft HWL gemachtigd om de contributie jaarlijks automatisch te mogen incasseren. Een incassomachtiging scheelt ons werk en kosten, ofwel meer van uw contributie kan worden besteed aan ons mooie landschap.

Helpt u ons ook door in 2024 de contributie automatisch te betalen? Vraag een machtigingsformulier op bij de ledenadministratie: ledenadministratie@hwil.nl, daar helpt u de vereniging en het landschap enorm mee!

De incasso van de contributie doen wij doorgaans eind maart. Als u een machtiging afgeeft, stuurt uw bank altijd vooraf een waarschuwing dat de incasso gaat plaats vinden.

Overigens geeft de bank u de mogelijkheid een incasso terug te draaien of kunt u altijd besluiten de machtiging helemaal intrekken. U houdt dus zelf de regie in handen.

Bedankt voor u lidmaatschap in 2023 en graag tot ziens in 2024.

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL,

Martine Sagius
ledenadministratie

Natuurgidsen opleiding

Ben jij een natuur belevener?

Hoe vinden hier overwinterende vogels hun weg naar ons land? Hoe worden kikkereitjes gelegd? Welke fases maakt een libelle in zijn groei door voordat hij de herkenbare libelle is? Hoe is het landschap van de Hoeksche Waard samengesteld? Wat komt er kijken bij een grotere biodiversiteit in de Hoeksche Waard? Wat doet HWL om ervoor te zorgen dat onze mooie Hoeksche Waard niet zomaar als de zoveelste nieuwe wijk van Rotterdam wordt ingepikt. Waarom lopen er Schotse Hooglanders? Zou je meer over de natuur willen weten en willen overdragen aan andere mensen?

Herken je jouw nieuwsgierigheid in deze vragen, dan hebben we goed nieuws!

Op dit moment vinden de allereerste voorbereidingen plaats om in de loop van 2024 of begin 2025 een nieuwe Natuurgidsen Opleiding te organiseren. De precieze insteek van de opleiding staat op het moment dat dit geschreven wordt nog ter invulling. Mogelijk wordt er gekozen voor de oude opzet, dat wil zeggen over een periode van anderhalf jaar. Maar een opleiding bestaande uit modules is ook mogelijk. Qua niveau zal de opleiding worden opgebouwd aan de hand van de richtlijnen van IVN. **Dus een gedegen opleiding tot IVN natuurgids!**

We kunnen een tipje van de sluier voor je oplichten als het om de inhoud gaat.

Je zintuigen zullen zich zeker verder ontwikkelen.

We leren je veel over met HWL samenwerkende partijen. Denk aan Staatbosbeheer of Natuurmonumenten, biologische/ conservatieve boeren e.v.a.

Kennismaking in de (natuurlijke) praktijk op het gebied van flora en fauna.

We reiken je verschillende manieren aan om de fijne kneepjes te leren waarmee je een excursie kunt geven.

Met medecursisten observeer je een tijdelijk adoptieterrein in de Hoeksche Waard.

Je krijgt een uitnodiging om met 2 of 3 werkgroepen stage te lopen.

Tijdens de opleidingsperiode logeren we 2 weekenden in een ander natuurgebied waarin onze eigen werkgroepleden of IVN gidsen ter plaatse je veel kennis bijbrengen.

Heb je interesse of wil je meer weten, neem dan contact met ons op.

Met een hartelijke groet,

Cobi Smit (cobi.smit@hwl.nl) en

Aad Bruijnzeel (aan.bruijnzeel@hwl.nl)

Cursus Natuurlijk Tuinieren

Hierbij wil ik graag aankondigen de cursus **Natuurlijk Tuinieren**, die momenteel in voorbereiding is bij HW zoemt. Deze cursus leidt tot brede kennis van activiteiten, die nodig zijn om de eigen tuin om te vormen tot een natuurvriendelijke tuin. De cursus is één van de activiteiten uit het plan van aanpak van de werkgroep Bebouwde Kommen (BBK) van HW zoemt.

De deelnemers zijn personen in de Hoeksche Waard, die een huis-, moes-, gevel-, balkon- of volkstuin bezitten en kennis willen vergaren over het geheel of gedeeltelijk omzetten van hun tuin naar een natuurvriendelijke tuin en dit ook feitelijk willen uitvoeren.

De onderwerpen, die tijdens de cursus ter sprake worden gebracht, zijn bijvoorbeeld het tuinontwerp, dieren en planten in de tuin, zaai-goed, maar ook bloembollen en de bomenhub. Ook accessoires in de tuin, zoals mussen- en insectenhottels, beheer en onderhoud, zullen de revue passeren tijdens de cursus.

HW zoemt wil met deze cursus samenwerken met natuurorganisaties in de Hoeksche Waard, zoals het Hoekschewaards Landschap (HWL), Groei en Bloei en Velt. Aan hen wordt gevraagd medewerking te verlenen qua docenten en hulpmiddelen. Ook de gemeente Hoeksche Waard wordt gevraagd een

bijdrage te leveren aan deze cursus, vanwege het passend zijn van deze cursus binnen hun Biodiversiteitsplan en de actie Tegelwippen.

De informatieavond vindt begin februari 2024 plaats en de feitelijke cursus in februari tot half maart 2024. Denk hierbij aan 3 avonden

cursus, als voorbeeld een excursie naar een natuurvriendelijke tuin en tot slot een afsluiting met uitreiking van een getuigschrift.

Ik zie de deelnemers graag tegemoet!

Henk de Koning

Metselbijen aan het werk...

Waardzegger laat of geheel niet ontvangen?

Melden bij Ruud Horijon via waardzegger@hw.nl en de redactie zal dit zo spoedig mogelijk proberen te herstellen.

Nachtvlinderinventarisatie Heemtuin

Door: Ton Schilperoord (coördinator Vlinder- en libellen werkgroep)

Opmaak 29-5-2023

Heemtuin, Piershil

Aanwezig BJB, MZ, RA, TS en 11 gasten

Helder, 13 ° Celsius

Windkracht 3, zonsondergang 21:35 uur

Als activiteit in het kader van het 50-jarig HWL-jubiläum vond er op 29 mei jl. in de Heemtuin te Piershil een vlindertelling plaats. Naast 4 leden van de werkgroep waren er die avond nog 11 gasten aanwezig. Door de werkgroep werden 22 nachtvlinders gedetermineerd, die in onderstaande tabel zijn weergegeven. De foto's zijn gemaakt door de werkgroep.

Donker brandnetelkapje

Drievlekspanner

Huisuil

Kraagvleugelmot

BJB Bart-Jan Baaijens

RA Roy Ackema

MZ Marion Zondervan

TS Ton Schilperoord

algemeen

vrij algemeen

zeldzaam

zeer zeldzaam

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aant.
1 Aangebrande spanner (val 1)	<i>Ligdia adustata</i>	3
2 Bruine grijsbandspanner	<i>Cabera exanthemata</i>	1
3 Bruine huismot	<i>Hofmannophila pseudospretella</i>	1
4 Bruine snuituil	<i>Hypena proboscidalis</i>	2
5 Donker brandnetelkapje	<i>Abrostola triplasia</i>	1
6 Drievlekspanner	<i>Stegania trimaculata</i>	1
7 Gerande spanner	<i>Lomaspilis marginata</i>	1
8 Groente-uil	<i>Lacanobia oleracea</i>	1
10 Haarbos	<i>Ochropleura plecta</i>	1
11 Hagedoornvlinder	<i>Opisthograptis luteolata</i>	1
12 Huisuil	<i>Caradrina clavipalpis</i>	2
13 Koolbandspanner	<i>Xanthorhoe designata</i>	1
14 Kraagvleugelmot	<i>Nephopterix angustella</i>	1
15 Lijnvalkmot	<i>Evergestis forficalis</i>	1
16 Paardenbloemspanner	<i>Idaea seriata</i>	1
17 Puta-uil	<i>Agrotis puta</i>	1
18 Taxusspikkelspanner	<i>Peribatodes rhomboidaria</i>	1
19 Witkopmot	<i>Endrosis sarcitrella</i>	1
20 Witte grijsbandspanner	<i>Cabera pusaria</i>	1
21 Zwartbandspanner	<i>Xanthorhoe fluctuata</i>	1
22 Zwarte c-uil	<i>Xestia c-nigrum</i>	2

Nationale nachtvlindernacht

Opmaak 21-9-2023

Klein Profijt, Oud-Beijerland

Aanwezig TS, BJB, 18 gasten, incl. 3 kinderen

Bewolkt, 15 ° Celsius

Windkracht 2, zonsondergang 19:58 uur

Tijdens de Nationale nachtvlindernacht op 21 september werd op het terrein van Klein Profijt de nachtvlinders geteld en in onderstaande tabel geregistreerd. De foto's zijn gemaakt door Bart-Jan Baaijens en Ton Schilperoord.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aant.
1 Aardappelstengelboorder	<i>Hydraecia micacea</i>	1
2 Agaatvlinder	<i>Phlogophora meticulosa</i>	1
3 Blauwooggrasmot	<i>Agriphila straminella</i>	1
4 Bleke kaartmot (1 x val)	<i>Agonopterix arenella</i>	3
5 Breedbandhuismoeder (1 x val)	<i>Noctua fimbriata</i>	2
6 Buxusmot	<i>Cydalima perspectalis</i>	3
7 Eikenuiltje	<i>Dryobotodes eremita</i>	1
8 Essengouduil	<i>Atethmia centrargo</i>	3
9 Gamma-uil	<i>Autographa gamma</i>	1
10 Gele eenstaart	<i>Watsonalla binaria</i>	1
11 Gepluimde snuituil	<i>Polypogon plumigeralis</i>	1
12 Goudgele boorder	<i>Gortyna flavago</i>	1
13 Grijsgeklepte grasmineermot	<i>Elachista maculicerusella</i>	1
14 Grijsze stipspanner	<i>Idea aversata</i>	1
15 Grote appelbladroller (vr)	<i>Archips podana</i>	2
16 Haarbos	<i>Ochropleura plecta</i>	1
17 Hopsnuituil (smeer)	<i>Hypena rostralis</i>	1
18 Huismoeder	<i>Noctua pronuba</i>	2
19 Klein koolwitje (gezien in tuin)	<i>Pieris rapae</i>	1
20 Leverkleurige bladroller (1x val)	<i>Pandemis heparana</i>	3
21 Open -kleine breedbandhuismoeder	<i>Noctua janthe -janthina</i>	1
22 Open breedbandhuismoeder	<i>Noctua janthe</i>	1
23 Oranje kruidenmot (1x val)	<i>Udea ferrugalis</i>	2
24 Parelmoermot	<i>Pleuroptia ruralis</i>	1
25 Populieren gouduil	<i>Xanthia ocellaris</i>	1
26 Prachtmot	<i>Oncocera semirubella</i>	1
27 Schimmelspanner (1x val)	<i>Dysstroma truncata</i>	2
28 Spitsvleugelgrasuil	<i>Mythimna straminea</i>	1
29 Stippelmot onbekend (2x val)	<i>Yponomeutidae</i>	7
30 Stro-uiltje	<i>Rivula sericealis</i>	2
31 Taxusspikkelspanner	<i>Peribatodes rhomboidaria</i>	5
32 Tuinbladroller	<i>Clepsis consimilana</i>	3
33 Tweelijnmot	<i>Hypsopygia glaucinalis</i>	2
34 Vaal kokerbeertje	<i>Eilema caniola</i>	1
35 V-dwergspanner	<i>Chloroclystis v-ata</i>	2
36 Vierbandspanner	<i>Xanthorhoe ferrugata</i>	1
37 Vierkantvlekuil (1x val)	<i>Xestia xanthographa</i>	5
38 Volgeling (1x val)	<i>Noctua comes</i>	3
39 Vuurmot (in val)	<i>Carcina quercana</i>	1
40 Witte-l-uil	<i>Mythimna l-album</i>	1
41 Zwartbandspanner	<i>Xanthorhoe fluctuata</i>	1
42 Zwartbruine vlakjesmot	<i>Catoptria verellus</i>	1
43 Zwarte c-uil	<i>Xestia c-nigrum</i>	1
44 Zwartkamdwergspanner	<i>Gymnoscelis rufifasciata</i>	1

Eikenuiltje

Gepluimde snuituil

Goudgele boorder

Populierengouduil

Prachtmot

Buizerd, Jannie Dam

Technische gegevens*Diafragma:*

F/6.3

Brandpuntsafstand:

400 mm

Belichtingstijd:

1/250 sec

ISO:

200

Camera:

Rioch Pentax K1

Objectief:

Nikon 150-500 mm

Het onderwerp

De Buizerd is een middelgrote, compacte roofvogel met brede vleugels en vrij korte staart. Het verenkleed varieert individueel van een zeer donkere tot lichte vorm. Sinds het milieu schoner is geworden en de vogel meer bescherming heeft gekregen, neemt de populatie toe. De buizerd is 1 van de iconische soorten van de Hoeksche Waard. Zeker in de wintermaanden kan je deze roofvogel vaker zien, want dan komen soortgenoten uit het hoge noorden ook deze kant op. Ze houden van een afwisselend landschap van boerenland omringd door hagen of hoge bomen. In de regel verkent hij zijn omgeving vanaf een paal, tak of dergelijke, vaak geduldig wachtend. Als de prooi gezien is, vliegt hij er in glijvlucht heen en slaat toe. Wat voedsel betreft zijn ze niet kieskeurig: ze eten regenwormen, kleine zoogdieren, vogels, maar ook aangereden wild. Ze broeden in hoge bomen en beide oudervogels bouwen aan het nest. Hun territorium bakenen ze af met cirkel vluchten en geschreeuw, dat klinkt als miauwen. De jongen blijven geruime tijd op het nest en worden gevoerd met muizen etc. In die periode zijn ze fel op indringers en kan het gebeuren dat de oudervogels een hardloper of wandelaar aanvallen, dat komt behoorlijk aan.

Het maken

Thuis heb ik een vogelhut staan, met daarvoor een waterplas, waar de vogels het hele jaar komen om wat te badderen en te drinken. Van fazant tot zangvogel komt erlangs en zelfs af en toe een haas. Op enige afstand van de hut is aas neergelegd voor de buizerd. En dan is het afwachten wanneer hij of zij komt.

Je moet er veel geduld voor hebben. Maar het is erg leuk als het lukt om een mooie foto te maken!

Zwartwordende wasplaat, Jan Plaisier

Technische gegevens

Diafragma:

F6.3

Brandpuntsafstand:

100 mm

Belichtingstijd:

1/80 sec

ISO:

100

Camera:

Canon 5D

Objectief:

100 mm macro

Het onderwerp

Het betreft hier de Zwartwordende wasplaat, een redelijk algemeen voorkomende paddenstoel, die wordt gezien als de orchidee onder de paddenstoelen. Het is leuk om te vermelden dat deze paddenstoel is verkozen tot paddenstoel van het jaar 2023. Haar aanwezigheid is een graadmeter voor een goede natuurkwaliteit en een indicatie voor goed natuurbeheer. Maar bovenal vind ik het een mooie paddenstoel met vaak intense kleuren. Vooral wanneer ze wat ouder zijn. Uiteindelijk verkleuren ze naar zwart, zoals de naam ook aangeeft.

Ik heb deze foto een aantal jaren geleden gemaakt in de Argusvlinder bij de Tweede Kruisweg in 's-Gravendeel. Ze zijn niet massaal aanwezig, maar er is er elk jaar wel een aantal te vinden.

Dit gebied was in die tijd nog vrij toegankelijk. Nu mag je er niet meer vrij rondlopen. Het is namelijk bestempeld als kwetsbaar gebied.

Het maken

Paddenstoelen fotograferen, is een aparte en uitdagende tak van sport. De foto's worden hoofdzakelijk gemaakt met de macrolens. Dit objectief heb ik ook gebruikt om deze foto te maken.

Bij het maken van een foto heb je met enkele essentiële punten te maken, die met elkaar de foto vormen. Allereerst het onderwerp, dit moet direct in het oog springen. Maar je dient ook te letten op de achtergrond, de kleurstelling en de compositie. Dit alles bij elkaar moet een eenheid vormen, het moet harmoniëren. Bij het maken van deze foto waren dit ook mijn uitgangspunten.

De foto is weliswaar eenvoudig van compositie en beeldvormen. De nadruk ligt hier vooral op de kleuren. Het rood en oranje van de paddenstoel vormen een sterk contrast met de groengele voor- en achtergrond, zodat het onderwerp er uitspringt. De wasplaat staat er scherp op. Een minpuntje is de onderkant van de foto, die had wat meer ruimte mogen hebben. Het gaat net.

Wereldrecord braakbalpluizen!!

Door: Merijn van den Hoogenhoff

Foto's: Carla Noordman en Herman H. de Jongh

11 november 2023 en de spanning in bezoekerscentrum Klein Profijt is voelbaar. Zou het kunnen? Zou het echt kunnen? Het record breken van oktober 2016? Toen plozen we met elkaar 1008 prooidieren in vier uur tijd. Komen er wel genoeg extra mensen om mee te helpen? En zijn we zelf met genoeg? De bedoeling was zoveel mogelijk dieren uit uilenbraakballen pluizen en op naam brengen binnen vier uur!

Als pluusgroep pluizen we elk jaar tussen de 2.000 en 4.000 prooidieren, maar daar doen we dan een paar maanden over. Nu moest het er in vier uur meer dan 1.000 worden...

10.00 uur: De eerste...

Het is exact 10 uur als we beginnen. Het eerst uur gaat moeizaam en traag. Na ruim een uur zitten we op nog geen tweehonderd geplozen dieren en de tijd tikt onverbiddelijk door. Er zijn inmiddels wel de nodige mensen en kinderen die ons helpen met pluizen en het gaat beter en beter. De spanning stijgt en de drie uur pluizen nadert. De eerste partij braakballen is op en we zitten op ruim 700 prooidieren. Zouden we in de resterende tijd het net wel, of net niet gaan halen?

De dag verloopt gezellig en iedereen doet zijn uiterste best. Kinderen komen keer op keer met hun geplozen schedels en botjes naar de tafel waar gedetermineerd wordt. Geduldig leggen we uit wat voor dier het is en waaraan we dat zien. Dus behalve een recordpoging is het ook nog een educatieve les voor een behoorlijk aantal kinderen.

We hebben nog minder dan een half uur, als we besluiten om de snelheid nog wat op te voeren. De laatste 10 minuten zijn heel spannend. En dan om 14 uur leveren we alle formulieren in en wachten in spanning af. Na enkele minuten volgt het verlossende antwoord "1069". Gelukt!! Wat zijn we blij, we hadden het serieus niet meer verwacht. Maar we zetten op deze dag een nieuw wereldrecord. Een wereldrecord?

Ja, want zolang als er nergens op de wereld iemand is die zegt / bewijst dat ze er meer hebben geplozen binnen vier uur, zijn wij wereldkampioen.

In totaal hebben we 15 verschillende prooidieren gevonden. De muis die we het meest tegen kwamen was de veldmuis met 513 stuks, maar ook de bosspitsmuis werd veel gevonden: 193 keer. Echt bijzondere vondsten waren een noordse woelmuis, negen vogels en twee vleermuizen.

Ik wil alle helpers en bezoekers bedanken voor hun tomeloze inzet en hulp.

Of er ooit nog een poging komt? Dat hangt er van af of iemand anders gaat proberen om dit record te breken. Wie pakt de handschoenen op, uiteraard helpen wij dan ook mee.

Genoeg hulp aanwezig...

Hulp van de kinderen is grandioos!

14.00 uur: Wereldrecord!!pluisbal..

van de
PENNINGMEESTER!

Niet klagen maar vragen

In de vorige Waardzegger stond een stukje 'Van de penningmeester', met wat ontboezemingen van een nieuwe penningmeester. En ik dacht: dat hebben we dan ook weer gehad.

Daarbij had ik echter buiten eindredacteur gerekend: het was inmiddels een vaste rubriek en ik moest mijn volgende bijdrage op tijd aanleveren!

U hoort mij niet klagen: in een vaste column kan ik vaker vertellen over de financiën van HWL en kan ik vaker vragen om uw financiële steun, in welke vorm ook.

Dus: niet klagen maar vragen!

Als vereniging zijn we afhankelijk van de contributie van onze leden. Van veel leden ontvingen wij ook dit jaar extra bedragen in de vorm van bijvoorbeeld een contributiebetaling voor meer dan € 30 of via aparte maandelijkse of eenmalige schenkingen. Hartelijk dank daarvoor en blijf hier vooral me doorgaan! HWL kan het goed gebruiken!

Recent zegde een lid een zogenoemde periodieke gift toe. Wij danken dit lid hier hartelijk voor!

Een periodieke gift houdt in dat gedurende minimaal vijf jaar jaarlijks een vast bedrag wordt geschonken. Als aan de voorwaarden wordt voldaan, is het betaalde bedrag volledig aftrekbaar voor de inkomstenbelasting, zonder drempels of beperkingen.

Als u hier wat voor voelt en/of als u hier vragen over heeft: neem gerust contact op via

penningmeester@hw.nl.

Algemene informatie is ook te vinden op de site van de Belastingdienst.

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL,

Peter Vos
penningmeester

De Griendjes...

Ecologisch sprookje door: Cobi Smit

(deel 4)

"Hebben jullie dáárover dan kennis van zaken?" vraag ik stomverbaasd.

"Ja hoor, natuurlijk. Dat is het eerste wat ons op de moederboom wordt bijgebracht. En als we op weg als pook in opleiding de moederboom verlaten, is er altijd een wijze tak die ons begeleidt en verder moet opleiden. Zo leren wij en helpen we mee de flora en fauna gezond te houden. Als voorbeeld kan ik je vertellen over de bast van de oude wilgen, daarin zit een stof die in jullie grote wereld wordt gebruikt voor aspirine. De stof heet salicylzuur en verdrijft pijn en koorts. Wij gebruiken de bast voor dieren die door de groten zijn beschadigd of met slecht weer een ongeluk hebben meegemaakt. Wij maken daar een genezende thee van. Om de gewonden eerst wat rustiger te maken, zorgen we voor een drankje waarin we valerian hebben verwerkt. We geven dit omdat het veel rustiger werkt als je patiënt stil ligt en goed te behandelen is. Bij de kruidenwijze van het dorp zal je altijd valerian in de tuin bij zijn woning tegenkomen. Ten eerste weet dan ieder nieuw griendje dat de kruidenwijze hier woont en voor de kruidenwijze is het altijd bijzonder praktisch om direct valerian ter beschikking te hebben in gevallen van nood. Hij zorgt er natuurlijk ook voor dat hij altijd een noodvoorraad in reserve heeft."

"Nu we het toch over tuintjes hebben, je moet ook weten dat veel griendjes fluitenkruid kweken in hun stoel. Als je die ziet groeien en bloeien, weet je dat daar een lid van het orkest woont. Hij kweekt hier zijn eigen muziekinstrument. De fluitenkruidfluit. Omdat die niet zo lang meegaat, wordt er voor gezorgd een aantal in voorraad te hebben."

"Van onze eigen bast is ook bekend voor iedereen, dat het helpt als wezentjes diep in de put zitten. We leggen dan ook vaak een heel klein takje onder het kussen van de treurende en dat bevordert weer

illustrator: Jan Breedveld

leuke dromen. Zodoende kan de patiënt dan even in een andere wereld verkeren. Uiteraard hebben we een helende plek beschikbaar waar onze patiënten sneller genezen dan op een andere plek, deze plek noemen jullie de treurwilg. Deze plek heeft al vele malen zijn dienst bewezen. Vooral bij volle maan wordt de helende werking van deze plek verdubbeld."

Natuurlijk ben ik erg onder de indruk van deze mooie verhalen maar mijn belangstelling is nog lang niet verslapt en ik voel dat ik een nieuwe wereld heb ontdekt, waar ik nog lang niet ben uitgevraagd.

"Heb je nog even tijd voor mij en mag ik nog iets vragen?"

"Ja, maar natuurlijk mag dat, ik merk en voel je oprechte interesse en ik ben blij dat je zo goed luistert."

"Je moet weten, dat het allemaal zo bekend voorkomt nu je het vertelt. Het lijkt wel of ik het altijd al heb geweten, jij maakt het nu alleen wakker in mij."

"Leuk hè, dat hebben andere 'Groten' ook als wij met ze in contact treden."

"Hè, ik dacht dat je niet met andere mensen in aanraking was?"

"Ja hoor, natuurlijk wel. Wat denk je van alle 'Groten' die ons dorp ieder jaar komen helpen door de zware kruinen van onze bomen uit te dunnen of helemaal in te korten."

Wordt vervolgd

Zoektocht naar zwammen...

Door: Paulien Mul (wg Paddenstoelen)

Foto's: Rob Vriens

Vijftien belangstellenden (waaronder ook een paar kinderen) hadden aan onze oproep gehoor gegeven om op 15 oktober zwammen te gaan zoeken in het Moricaanse bos bij Strijen. Gelukkig had het in die week - na een lange droge periode - wat geregend, anders hadden we veel minder paddenstoelen kunnen vinden. 11 leden van de paddenstoelenwerkgroep van het HWL hadden de dag ervoor al een inventarisatie gedaan. Er werden ruim 30 soorten gevonden, wat voor dit kleibos een mooi aantal is. Met een spiegeltje en een loop konden we details, welke belangrijk zijn voor de op naam bringing, aan de belangstellenden laten zien.

Het Moricaansebos is een bos op kleigrond en inmiddels een jaar of 40 oud. Hoe ouder een bos des te meer mycelium (zwamdraden) bevindt zich in de grond. Een paddenstoel is eigenlijk het vruchtlichaam van dit mycelium en kan alleen boven de grond komen wanneer de omstandigheden optimaal zijn: nat, warmte en een gunstige omgeving. Dit let heel nauw bij zwammen. In Nederland zijn ongeveer 5000 soorten bekend, waarvan er een

kleine 1000 met het blote oog en/of loop te herkennen zijn. Bij de anderen moet er een microscoop aan te pas komen.

Bepaalde groepen paddenstoelen hebben een soort 'samenlevingscontract' met specifieke boomsoorten (symbiose). Met hun wijdvertakte, ondergrondse schimmeldraden zijn zwammen ware meesters in het verzamelen van water en voedingsstoffen. Bomen zijn vooral goed in het fabriceren van suikers.

Vertrekkende werkgroep
coördinator Sjoerd Reinstra...

Dat doen ze met hun bladgroen (fotosynthese). Vervolgens is het een kwestie van ondergronds handjeklap. Ik, als zwam de suikers en jij, als boom extra water en voeding en gelijk oversteken! In tijden van droogte is het tevens een soort noodhulp voor bomen. In parken en jonge kleibossen is de eik vaak de 'suikeroom'. Langs krekken in de polder zijn het vooral wilgen die in symbiose groeien met paddenstoelen.

Een andere groep paddenstoelen zijn de opruimers: samen met de bacteriën zijn ze van groot belang voor het opruimen van afval in de natuur. Dode bladeren, takken, soms hele boomstammen, maar ook dode dieren worden door hen systematisch omgezet in nieuwe voedingsstoffen voor de hogere planten. Niet de mens, maar de schimmels en de bacteriën zijn de ware uitvinders van recycling. Zon-

der hen zat de natuur met een gigantisch afvalprobleem. In het Moricaanse bos vonden we de meeste zwammen uit deze laatste categorie.

Ik ben nog niet zo lang lid van deze werkgroep. Algemene belangstelling voor paddenstoelen leidde ertoe dat ik me aanmeldde voor de cursus, welke de werkgroep in 2021 organiseerde. Dat waren twee avonden theorie en twee excursiedagen. Ik vond de groep gezellig en ben er lid van geworden. Het vinden van de zwammen op zich gaat me best wel goed af, maar het op naam brengen, dat is een ander punt. We beperken ons in de groep tot de Nederlandse namen maar dat is al lastig genoeg: Er zijn allerlei groepen, zoals mycena's, vaalhoeden, fopzwammen. Van een aardappelbovist had ik wel gehoord, maar van een wortelende aardappelbovist?? Ook de naam elfenbankje is bekend, maar lang niet alle zwammen die op een elfenbankje lijken, zijn dat ook. (Een elfenbankje moet aan de onderkant wit zijn, heb ik geleerd, anders kan het de één of andere korstzwam zijn). Ook inktzwammen zijn redelijk bekend, maar een zwerminktzwam?: Niet al te groot maar werkelijk als een bijenzwerm zoveel tegelijk: fantastisch. Inmiddels weet ik ook dat een judasoor op vlier groeit en dat er een oranjebloesemzwam bestaat waarvan de geur inderdaad iets weg heeft van een citrusvrucht. Een aardster had ik nog nooit in het echt gezien maar wanneer je met meerdere liefhebbers zoekt, vind je zo veel meer!

Zwerminktzwammen...

Herinvoering Introductiedag voor nieuwe HWL leden

Na een paar jaar van afwezigheid is de introductiedag voor nieuwe HWL leden weer opgestart.

Op 28 oktober vond de Introductiedag plaats in Klein Profijt en we mochten 14 nieuwe leden verwelkomen om kennis te maken met onze natuurwerkgroepen.

De vertegenwoordigers van de werkgroepen wisten met verve te vertellen, waarom zij graag nieuwe mensen verwelkomen om mee te doen met alle ontspannende inspanningen in en met de natuur.

De dag is door de deelnemers positief ontvangen en werd in Klein Profijt afgesloten met een lunch. Daarna was de middag voor Merijn van den Hoogenhoff die de groep meenam naar de Staart om hen te vertellen over de wetenswaardigheden van dit gebied.

Wij zijn blij met de nieuwe aanmeldingen voor deelname in de werkgroepen.

Deze dag verdient beslist een herhaling.

Reserveer alvast 23 maart 2024 in je agenda voor de nieuwe Introductiedag.

Als je je alvast wilt aanmelden, kan dat naar secretariaat@hw1.nl.

Hopelijk, tot dan!!
Aad Bruijnzeel en Cobi Smit

Nieuwe impuls voor NLC!

Door: Theo Schuurmans

Benedikte Mes was dit afgelopen jubileumjaar als evenementencoördinator de 'spin in het web' bij HWL. Het bestuur heeft nu voorgesteld om haar functie uit te breiden naar beheerder van het Nationaal Landschap Centrum (NLC). Voorzitter Theo Schuurmans ging eens met haar om de tafel zitten.

Hoe ben je bij Hoekschewaards Landschap (HWL) terechtgekomen?

"Wel, ik ontdekte een advertentie in het Kompas voor de functie van 'spin in het web' en besloot daarop te reageren, omdat het me erg interessant leek. Mijn voornaamste taak zou gericht zijn op het coördineren van jubileumactiviteiten voor het 50-jarig bestaan van Hoekschewaards Landschap. Blijkbaar zag het bestuur potentie in mij, ook al was ik nog geen lid van Hoekschewaards Landschap. Dat ben ik nu natuurlijk wel geworden! Ik kende de vereniging al en herinner me zelfs dat ik in 2017 heb gecaterd toen jij hier beheerder was."

Ik kan me jou inderdaad herinneren in de hoedanigheid van cateraar. Is cateren jouw oorspronkelijke passie?

"Zeker, dat heb ik jarenlang met veel plezier gedaan. Maar het eindigde abrupt en niet zo positief door het verlies van mijn voormalige zakenpartner. Hoewel ik het cateren erg leuk vond, besloot ik dat het tijd was voor iets nieuws."

Oké, catering? Patat en frikandellen, toch?

"Nee, ik heb nog nooit in mijn leven een frikandel gegeten, maar als anderen ervan genieten, is dat prima natuurlijk. Hoewel ik niet op hoog culinair niveau werk, houd ik wel van lekker eten. Wij hebben in die tijd voornamelijk gewerkt met lokale producten uit de Hoeksche Waard. We hebben zelfs twee kookboeken geschreven over lokale producten. Het was een leuke tijd, en ik gebruik nog steeds recepten uit die boeken."

Vertel ons alsjeblieft iets meer over die kookboeken.

"Ik heb altijd gedroomd van het schrijven van mijn eigen kookboek. Ik wilde ook graag iets blijvends nalaten. We besloten ons te richten op producten uit de Hoeksche Waard, omdat het beter is om deze lokaal te verkrijgen dan van ver weg. Destijds was het begrip verminderde milieu-impact of 'footprint' nog niet zo breed gedragen als nu, maar het was wel onze insteek. We bezochten veel boeren in de Hoeksche Waard. Mijn zakenpartner Leon was hier sterk in en had veel contacten in dat wereldje. Het kostte wel veel tijd naast ons reguliere werk, maar ik kijk met tevredenheid terug, vooral op de presentatie van ons eerste boek in het Streekmuseum met toenmalig Burgemeester Borgdorff."

Duurzaamheid lijkt een belangrijk principe voor jou te zijn. Zijn de producten die je gebruikt voornamelijk biologisch?

"Biologisch is wel waar ik nu steeds meer naartoe neig. Ik ontvang wekelijks een doos met groente en fruit van mijn biologische leverancier. Dat is waar ik voor sta. Maar niet al mijn ingrediënten zijn biologisch, omdat het prijskaartje soms een uitdaging is.

Vind je dat de overheid meer sturing zou moeten geven aan duurzame landbouw?

"Uiteindelijk denk ik dat biologisch telen goedkoper zou kunnen zijn. Geen BTW op biologische producten zou een stimulans kunnen zijn voor schaalvergroting. Sowieso lastenverlichting op gezonde producten zou de bevolking helpen in de strijd tegen obesitas. Een suikertax, bijvoorbeeld, daar ben ik voor. Maar de westerse politiek is hierin terughoudend. Dit soort maatregelen schijnt lastig te implementeren te zijn. Recentelijk las ik op de website van mijn biologische leverancier over de teleurstelling van biologische boeren over het Europese besluit om het gebruik van glyfosaat nog 10 jaar toe te staan. Glyfosaat, beter bekend als ingrediënt in 'Roundup', lijkt in verband te kunnen worden gebracht met de ziekte van Parkinson. Mogelijk is het bestrijdingsmiddel ook kankerverwekkend. Onderzoek toonde aan dat het gedrag van vissen door de stof werd beïnvloed. Het tast hun geheugen aan en ze worden passiever. Onbegrijpelijk hoe wij anno 2023 nog zo met onze leefomgeving omgaan!"

Je bent nu een jaar de 'spin in het web' bij HWL. Het bestuur heeft voorgesteld om jouw functie als evenementencoördinator uit te breiden naar beheerder van het Nationaal Landschap Centrum (NLC). Hoe ga je dat aanpakken?

"Het wordt een samenspel met veel partijen, maar het NLC heeft alles in zich om een aantrekkelijk informatiecentrum te worden voor bezoekers. Een kopje koffie met iets lekkers erbij is een eerste vereiste. Daarnaast willen we de zalen van het NLC beschikbaar stellen voor

gemeente, verenigingen en vooral voor groene doelen om inkomsten te genereren. Tot nu toe gaat dat deze (mijn eerste) maand al redelijk goed. Ik denk ook aan een toekomst met leuke exposities over natuur, landbouw en cultuur, voorleesmiddagen voor kinderen, georganiseerde excursies, lezingen symposia en cursussen. Er zijn genoeg ideeën om het NLC tot een bloeiend centrum te maken."

Benedikte Mes

HWL heeft in het verleden besloten om Klein Profijt te profileren als een gezellig clubhuis en het NLC als educatief centrum. Na de coronatijd zijn we weer begonnen met lezingen. Wat is jouw kijk op deze lezingen? Welke onderwerpen moeten we behandelen?

"Vanuit HWL zijn biologische lezingen natuurlijk voor de hand liggend, maar ik denk dat we ook lokale cultuur moeten omarmen. Iedereen is welkom om hier zijn verhaal te vertellen, maar er zijn natuurlijk grenzen. Als we regelmatig lezingen kunnen organiseren, weten mensen wat ze kunnen verwachten. Waar wij als vereniging voor staan, is overduidelijk, maar

onze sociale functie in de gemeenschap kan worden vergroot door een bredere doelgroep aan te spreken."

Neem je zelf eigenlijk deel aan activiteiten van de werkgroepen?

"Ik ben een keer meegegaan met een knotploeg. Zwaar maar zeer bevredigend werk. Ik volg de appgroep van die 'knotters' nauwlettend, maar tijd is beperkt. Wel heb ik veel deelgenomen aan het vlechtwerk tijdens het Takkenfeest. Creatief met wilgentenen mooie bouwwerken maken, dat vond ik erg leuk."

Ter afsluiting, is er nog iets dat je de lezers wilt vertellen?

"Ik denk dat er veel mogelijk is met het NLC en ik kijk ernaar uit om daaraan bij te dragen. Het is belangrijk dat we dit samen doen, zodat het wordt gedragen door een grote groep mensen. We hebben al veel vergaderingen en andere evenementen mogen verzorgen en ik merk dat mensen het leuk vinden om hier te komen. Dat betekent ook veel werk en we hebben daarbij vrijwilligers nodig. Mensen die af en toe willen bijspringen, achter de bar willen helpen of andere handen spandiensten willen verlenen. We heten iedereen van harte welkom."

Veel succes, Benedikte!

Jaarverslag HWL 2022

Record aantal bezoekers Klein Profijt en andere wetenswaardigheden

Door: Ruud Horijon

Tijdens de goed bezochte Algemene Ledenvergadering op 26 oktober werd het jaarverslag over 2022 vastgesteld. Dit fraaie en uitgebreide jaarverslag geeft een goed beeld van het reilen en zeilen van HWL en het vele werk dat door de enkele honderden vrijwilligers met de opbrengst van de contributie van de leden is verzet.

Hieronder een kleine greep uit de vele activiteiten.

- Ook in 2022 waren er weer **veel bestuurswisselingen**. Peter Vos, Aad Bruijnzeel en Theo Schuurmans traden toe tot het bestuur. Ruud Horijon en Sjoerd Reinstra traden terug.
- Het **ledenaantal** bleef redelijk stabiel met 1661 leden.
- Ooit begonnen met **het beheer** van de Heemtuin in Piershil, is het areaal door HWL ecologisch beheerde dijken, bermen, kreekoevers en natuurgebieden inmiddels **uitgegroeid tot ruim 200 ha natuur** verdeeld over 85 locaties. Dit groeit nog steeds. Afgelopen jaar zijn daar bijgekomen het Schuringse bos en een stukje voormalige vloedvelden bij Kuipersveer. Daarnaast beheert HWL zo'n 7000 knotwilgen. Ook afgelopen jaar is er daarvan in de herfst en winterperiode weer ongeveer 1/3 geknot, zo'n 2000 stuks, door 6 knotploegen.
- lang geleden- maar kon daarna weer volop aan de slag met de educatie-activiteiten in Oud-Beijerland en Numansdorp. Ruim 5500 basisschoolleerlingen kregen zinvolle en leuke natuurlessen (kabouterpaden, struinen op de Staart etc.).
- De **werkgroep milieu en planologie** volgde ook dit jaar kritisch de planvorming van overheden en leverde op allerlei manieren inspraak om te belangen van natuur en milieu te beschermen. De werkgroep is betrokken bij 20 plannen en projecten. Op 13 plannen zijn formele zienswijzen ingediend of bezwaar/beroep ingesteld.
- **Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt** boekte in 2022 een record aantal bezoekers. In de Coronatijd wisten al veel wandelaars Klein Profijt te vinden om te genieten van de prachtige omgeving en via het uitgifteluis een consumptie te kopen. Maar in 2022 werd het aantal nog overtroffen met een kleine 21.000 bezoekers. Daarmee werd het oude record uit 2011 overtroffen.

De Staart. Foto: El van Rookhuizen

- Het beheer over de **oude hoogstamboomgaard** aan de Gatsedijk kon helaas niet worden voortgezet. De laatste oogst leverde samen met de bomen van de Ritselaarsdijk ruim 6000 kg appels en peren, wat grotendeels werd geperst tot sap en via Klein Profijt verkocht.
- De **biologische werkgroepen** (vlinders, vogels, planten, aquatisch, paddenstoelen, zoogdieren enz.) hebben weer talloze inventarisaties uitgevoerd en zo bijgedragen aan de kennis van de stand van de biodiversiteit in de Hoeksche Waard. Diverse excursies werden gehouden om de verwondering en bewondering voor wat de natuur in de HW biedt te delen.
- De **werkgroep educatie** had begin 2022 nog last van de beperkingen van Corona -het lijkt al weer zo

Dit is slechts een kleine greep uit de activiteiten van HWL. We hebben het nog niet gehad over de Oeverloop, de winterfair, de nieuwe website die online is gegaan, de start van het **Takkenfeest** (zie foto) als eerste activiteit voor het 50 jarig jubileum in 2023 enz.

Takkenobject aan de Munnikenweg. Foto: hwl.nl

Op hwl.nl is het complete jaarverslag te lezen en te downloaden (toets "jaarverslag 2022" in de zoekbalk en je bent er).

kort verslag ALV op 26 oktober 2023

Door: Martine Sagius

Foto's: Henk de Koning

Op donderdagavond 26 oktober jl. waren 36 leden aanwezig op de tweede ALV van 2023. Voorzitter Theo Schuurmans startte deze vergadering met, alvast, een terugblik op de mooie, reeds behaalde resultaten van ons jubileumjaar. In de laatste maanden volgen er o.a. nog de derde jubileumuitgave van de Waardzegger, twee lezingen over iconische soorten, het symposium over een Groenblauwe Hoeksche Waard in 2073 en het slaan van de paaltjes met QR-codes voor de 'verhalen uit de Hoeksche Waard'.

Daarna was er aandacht voor een aantal bestuurlijke zaken. De jaarrekeningen van 2022 werden besproken en de kascommissie bracht verslag uit, waarna de vergadering decharge verleende aan het bestuur.

Vervolgens werden de voorlopige resultaten van 2023 gepresenteerd door penningmeester Peter Vos, het concept van het jaarverslag 2022 goedgekeurd en bekrachtigde de vergadering met een kort applaus de toetreding van Bep Odems tot het Algemeen Bestuur.

Tenslotte werd de uit de Hoeksche Waard vertrekkende Sjoerd Reinstra in het zonnetje gezet en bedankt voor zijn jaren lange inzet als bestuurslid en coördinator van verschillende werkgroepen, zoals Educatie en de werkgroep Paddenstoelen.

De vergadering werd afgesloten met een presentatie van Martijn Verweijen over de door de werkgroep Milieu & Planologie voor de vereniging opgestelde 'Visie op de ruimtelijke ontwikkeling van de Hoeksche Waard'. In deze presentatie lichtte Martijn kort het ontstaan van de visie/folder toe, de daarin opgenomen uitgangspunten/standpunten en hun achtergronden.

Het uitgebreide verslag van deze Algemene Ledenvergadering en de definitieve versie van het jaarverslag 2022 zijn te vinden op onze website:

www.hwl.nl/index.php/documenten/algemene-leden-vergadering

In 2024 staan Algemene ledenvergaderingen gepland op:

- donderdag 18 april
- donderdag 24 oktober

VACATURE. Wij zijn op zoek een tweede kascommissielid: iemand die medio maart 2024 samen met Hugo Former de kascommissie-taken wil uitvoeren. Meer informatie:

penningmeester@hwl.nl
of 06-5427 6787

De strijd tegen de oeverslag (2)

Door: Jan Prince

Door de afsluiting van het Haringvliet in 1970 werd het getij sterk gereduceerd. De brede, door sedimentatie ontstane gorzen begonnen door het geringe tijverschil af te kalven. Veel gorzen werden in de jaren daarna beschermd met een vooroever. Maar dat gebeurde niet met de gorzen van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen, waardoor deze in de loop der tijd grotendeels verdwenen. De oeverslag was HWL een doorn in het oog en er werd dan ook stevig actie gevoerd om deze gorzen ook beschermd te krijgen. In de vorige Waardzegger werd de periode 1994-1996 beschreven. Hieronder het vervolg.

Brief aan de Koningin

Waar het maar mogelijk was, werd de oeverslag onder de aandacht gebracht. Dit leidde tot vragen bij de Provinciale Staten, waar Statenlid Edith Smit uit Putterhoek de oeverslag aan de orde stelde. In januari 1996 stuurde HWL brieven naar de Raad voor Natuurbeheer, de Tweede Kamercommissie voor LNV en naar de Koningin, waarbij er ook een persbericht uitging. Het leverde niet direct iets op maar het hield de zaak wel in de publiciteit. We ontvingen een brief van het Kabinet der Koningin met de mededeling dat onze brief was doorgestuurd naar minister Aartsen. Daaropvolgend kregen we een brief van de minister waarin hij schreef dat de beschreven problematiek genoegzaam bekend was en ook hem met zorg vervulde.

In juli ging er weer een brief uit, nu aan alle leden van de Tweede Kamer. Het persbericht daarover leverde een krantenartikel op met de kop *"Gorzen bedreigd, brandbrief aan de Tweede Kamer"*.

Protestvaart

Omdat er nog steeds geen schot in de zaak zat, werd tijdens de Oeverloop van 1996 een ludieke actie

gevoerd. De oeverlopers voeren met vletten van de Scouting van Strijensas naar Numansdorp. De vaartuigen waren voorzien van als zeil opgetuigde lakens, waarop teksten als *'AMEV niet natuurlijk'*, *'AMEV knevelt natuur'* en *'AMEV, natuur is ook uw zorg'*. Met een boei, ongeveer 150 meter uit de oever, werd de ligging van de oorspronkelijke oeverlijn aangeduid. De actie werd in Vroege Vogels rechtstreeks via de radio uitgezonden. Het resultaat van deze protestactie was boven verwachting. In alle Nederlandse dagbladen, van de Leeuwarder Courant tot de Provinciaal Zeeuwse Courant en het Limburgs Dagblad, verscheen een artikel met een grote foto waarop de protestvaart met de teksten duidelijk was te zien. De directie van AMEV was, zachtjes uitgedrukt, *not amused*. Kort daarop verscheen een artikel in het Utrechts Dagblad waarin AMEV te kennen gaf om maatregelen te nemen tegen de oeverslag. Het leidde ook tot een gesprek tussen de raad van bestuur en HWL om wederzijds de standpunten toe te lichten en naar een oplossing te werken. Dat gesprek was op Klein Profijt en verliep in een nogal ijzige sfeer, maar de

Hoogezandsche Gorzen. Op de achtergrond de oeverbescherming...

lucht werd enigszins geklaard. Later gaf de hoogste baas van AMEV aan dat hij het een goed gesprek had gevonden.

In januari 1997 schreven we weer een brief naar de Tweede Kamer. Dit keer ging het om de herziening van de Natuurbeschermingswet, die op dat moment in procedure was. We vroegen de Kamer om het

moedwillig verwaarlozen van een natuurgebied strafbaar te stellen. Minister Aartsen, die al eerder had aangegeven de wet op dit punt aan te willen passen, heeft dit nadien inderdaad opgenomen in de Natuurbeschermingswet. HWL had dat in ieder geval wel bereikt.

In dat jaar was ook de hoorzitting bij de Raad van State inzake het beroep tegen het besluit van de minister om niet op te treden tegen AMEV. HWL had eerder de minister verzocht om, op grond van de Natuurbeschermingswet, handhavend op te treden tegen AMEV.

In december 1997 volgde de uitspraak. De minister werd in het gelijk gesteld. De Wet natuurbescherming bood op dat moment geen aanknopingspunt om AMEV te dwingen om maatregelen te nemen.

Glastuinbouw in de Ambachtsheerlijkheid

In 1997 startte ook de herziening van het streekplan Zuid-Holland Zuid, met daarin plannen voor een

Herstel Hoogezandse Gorzen echt begonnen

HOEKSCHE WAARD - Nadat de oevers van het natuurgebied de Hoogezandse Gorzen lange tijd met vijf meter per jaar door afkalving in de golven verdwenen is het herstel vorige week echt begonnen. De Hoogezandse Gorzen liggen aan de zuidoever van de Hoeksche Waard tussen Numansdorp en Strijensas. In opdracht van Rijkswaterstaat heeft de aannemer op ongeveer 250 meter uit de oever al de nodige scheepsladingen steen

gestort voor de oeverbescherming langs het 5 km lange natuurgebied. Het Hoekschewaards Landschap heeft zich met de jaarlijkse Oeverlopen en vele andere acties bijna tien jaar lang ingezet voor het behoud en herstel van het natuurgebied de Hoogezandse Gorzen. „Het is voor iedereen hoopgevend dat alle inspanningen voor het behoud van natuur uiteindelijk ook resultaat geven. Met de behouden Hoogezandse Gorzen is de Hoeksche Waard weer een argument rijker om -zoals de Tweede Kamer wil (motie Duivestein en Ravestein)- aangewezen te worden als Nationaal Landschap”, aldus het Hoekschewaards Landschap.

voor een nieuw probleem. Want we wilden natuurlijk geen kassen in de Ambachtsheerlijkheid. In een brief aan Gedeputeerde Staten vroegen we om voortvarendheid met de aanleg van de oeververdediging, ongeacht hoe het met de glastuinbouw zou lopen.

Eindelijk vooruitgang

Na alle druk die HWL had uitgeoefend en lopende het glastuinbouwproject besloot de provincie eindelijk dat de oeverbescherming onvoorwaardelijk aangelegd zou worden. Vooruitlopend op een akkoord met AMEV over de glastuinbouw vroeg de provincie in juli 1997 vergunning aan voor aanleg van de oeverbescherming. De oeverbescherming zou ongeveer op de plaats van de oorspronkelijke oever

schap in februari 1999 een intentieverklaring. Maar Fortis-AMEV bleef vasthouden aan de koppeling met de glastuinbouw. Dit zeer tot ongenoegen van HWL en de kort daarvoor opgerichte stichting Groen en Leefbaar Hoeksche Waard Zuid. Ook Provinciale Staten bemoeide zich er mee. Zij waren van mening dat de aanleg van de oeverbescherming een zaak van bestuurlijk fatsoen was geworden en niet gekoppeld zou mogen worden aan andere activiteiten.

Gaandeweg bleek dat de Ambachtsheerlijkheid toch niet noodzakelijk was voor de uitplaatsing van kassen uit het Westland. Het plan van de provincie om het Prins Maurits Laboratorium van TNO in Ypenburg te verplaatsen naar de Ambachtsheerlijkheid speelde hierbij ook een rol. Uiteindelijk is Fortis-AMEV toch akkoord gegaan met de oeverbescherming. De aanleg startte in december 1999. En ook het Prins Maurits Lab is niet doorgeslagen. Daar werd een andere oplossing voor gevonden.

Naschrift

In dit en het vorige artikel zijn de gebeurtenissen vanaf 1994 beschreven. Maar de strijd tegen de oeverafslag begon al vele jaren eerder. Gerard Ouweneel schrijft hierover in de volgende Waardzegger.

bovenregionaal bedrijven-terrein en 250 ha glastuinbouw in de Ambachtsheerlijkheid. Het kassengebied was, volgens de provincie, noodzakelijk voor het uitplaatsen van bedrijven uit het Westland die moesten wijken voor woningbouw. De oeververdediging werd als compensatiemaatregel gekoppeld aan de glastuinbouw. Het plaatste HWL

Protestactie tegen AMEV...

komen te liggen. De vergunning werd in januari 1998 verleend. Nu was het nog wachten op toestemming van AMEV (dat inmiddels was gefuseerd met Fortis). Uiteindelijk tekenden Fortis-AMEV, provincie, gemeente Cromstrijen en Water-

HWL-symposium 'Lonkend perspectief'

Door: Theo Schuurmans

Foto's: Henk de Koning en Piet Schram

Dagvoorzitter
Gert van 't Hof

“Zij kon het lonken niet laten, zij lonkte naar iedere ...” is wat mij door het hoofd schiet bij de titel ‘Lonkend perspectief.’ Wat valt er te lonken met het toekomstperspectief? In de media worden we overspoeld met theorieën. Vijftig centimeter zeespiegelstijging. Nee, twee meter! Nee, zes meter is waarschijnlijker! Genoeg om een beetje watervrees om te zetten in blinde paniek! Moeten we allemaal op zoek naar een huis in hogere streken? Hoe realistisch zijn die theorieën? En dat nu, zonder al te politiek te worden, de klimaatontkenners aan zet zijn.

HWL-voorzitter
Theo Schuurmans

Organisator
Martijn Verweijen

Wat de oorzaak is van een veranderend klimaat, laat ik in het midden. Maar dat de temperatuur wereldwijd stijgt en ervoor zorgt dat alle ijs op aarde langzaam smelt, is een feit. De negatieve gevolgen: zeespiegelstijging en een grillig gedrag van de grote rivieren, welke van smeltwaterstromen met voorspelbare pieken en dalen, veranderen in wispelturige regenwaterstromen met zowel overstromingen als perioden

van droogte lijken onvermijdelijk. Zijn onze angsten gefundeerd op wetenschap? Zijn er mogelijkheden om het tij te keren? Kortom, staan we op tegen deze overmacht of gaan we in een hoekje zitten beven?

Jongstleden vrijdag, 24 november, werd een en ander in een realistisch perspectief geplaatst. Tijdens ons tweede symposium onder de titel ‘Lonkend perspectief’ spraken eminente ge-

leerden, voor en met 140 aanwezigen, over een mogelijke toekomst voor Nederland en in het bijzonder de Hoeksche Waard.

Dr. ir. Michael van Buuren liet een scala aan door de wetenschap geopperde ideeën over de mogelijke ontwikkeling van de Hoeksche Waard zien. Uit alle modellen kwam vooral naar voren, dat we de Hoeksche Waard sterk moeten inzetten als waterbuffer. Berging van zoetwater op momenten dat wij daar tekort aan hebben. Hiertoe zouden wellicht enkele lage polders het moeten ontgelden. Klakkeloos onder water zetten bij perioden van zware regenval is een optie. Innoverend boeren zou een andere optie kunnen zijn.

Van Buuren en spreker **Jaap Dirkmaat** hebben de aanwezigen laten zien hoe de mens in vroeger tijden de eigenzinnige natuur naar zijn hand heeft gezet maar ook heeft omarmd. Ofwel niet alleen de zee buitenhouden door de dijken te blijven verhogen maar ook met de getijden meebewegen.

Prof. dr. ir. Han Meijer hield een warm pleidooi voor het helpen dichtslippen van de Nieuwe Waterweg. Hierdoor zouden de hele grote schepen niet meer tot diep in Rotterdam kunnen opstomen. De Maasvlakten zouden immers voldoende ruimte bieden voor de handel en in zijn model gaat hij ervan uit dat de petrochemische indu-

strie krimpt in plaats van groeit. Het niet telkens opnieuw uitdiepen van de Nieuwe Waterweg zou een proces van natuurlijke dichtslibbing veroorzaken, met als gevolg een bredere natuurlijke stroom, met minder pieken. Dit zou het grote verstedelijkte gebied Schiedam/Rotterdam veiliger maken voor een inundeerende zee. Een bijkomend gevolg zou zijn dat de zoutwater-tong veel minder ver het land binnen zou dringen dan voorheen, met alle positieve gevolgen. De ingrepen in de Nieuwe Waterweg zouden betekenen dat het water uit het achterland zijn weg zoekt (enigszins geholpen door de mens) via het Hollandsch Diep en het Haringvliet. Dit zou de rol die de Hoeksche Waard speelt in de waterhuishouding in onze 'Delta' sterk vergroten.

Tijdens de forum/slotdiscussie, bij het stellen van vragen door de aanwezigen kwam naar voren dat voorspellingen over het gedrag van zoetwater uit het achterland versus het instromende zeewater nog slecht te maken zijn. Duwt het zeewater het zoetwater naar binnen of het zoetwater het zeewater naar buiten? Hiernaar is onvoldoende onderzoek gedaan. Het staat buiten kijf dat de klimatologische ontwikkelingen en haar gevolgen steeds meer aandacht genieten bij de wetenschap. Is dit niet een tikkeltje laat, denkt u. Neen, want wetenschap berust op voortschrijdend inzicht!

*Dr. ir.
Michael van Buuren*

*Prof. dr. ir.
Han Meijer*

Dhr. Jan Dirkmaat

Workshop wilgentenen vlechten, op 25 november jl.

Door: Cees Mesker en Cobi Smit

Foto's: Boudine Rijdsdijk, Cees Mesker en Cobi Smit

Eén van de onderdelen van het HWL-jubileumjaar was, als aansluiting op het Takkenfeest, een workshop Wilgenvlechten. Na een ontvangst op de HWL manier (lekker bakkie met iets lekkers), heette Cees Mesker de deelnemers welkom, waarbij Vincent van de Vereniging van Vlechters (VVV) werd voorgesteld, die de aftrap gaf voor de workshop Wilgentenen vlechten.

Voorafgaand aan de praktijk werd het verhaal van de knotwilg verteld. Wáárom knotwilgen, wat zijn hun omgevingseisen en de mogelijkheden van de knotwilg en zijn biodiversiteit. Ook kwam de enorme variëteit in soorten van de wilg en hun functies aan de orde én hoe goed het is voor het landschap om grienden te ontwikkelen.

De theorie werd opgevolgd door de materialen voor de rest van de dag. Een rond plankje met 21 gaatjes voor de staande twijgen en een bosje twijgen om de rand van de mand op te vlechten. We gaan vlechten!

Het begin was bij de bodem met het aanbrengen van de staanders, waarna de wand van de mand gevlochten kon worden. Kolossaal werk dat veel meer tijd in beslag nam dan iedereen in het begin vermoedde.

Na de eerste gevlochten rijen was er een heerlijke pompoensoep voor iedereen en al het lekkers uit de eigen knapzak. Maar een lange pauze werd niet genomen, want de mand riep.

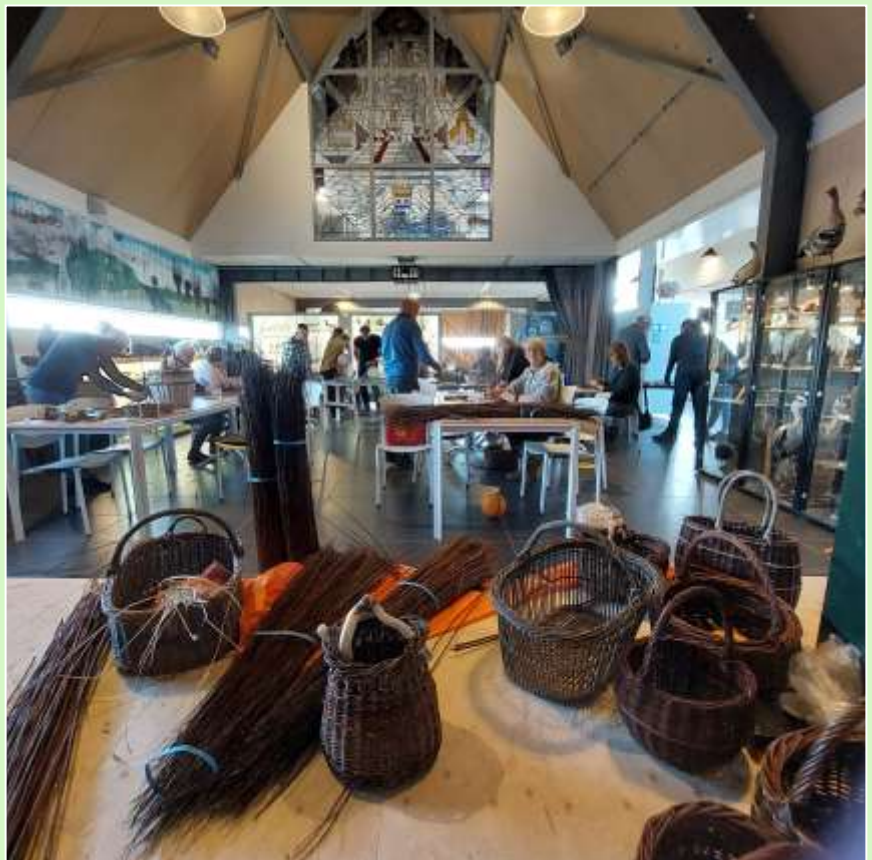
De inspanning van iedereen was een lust voor het oog, gevolgd door zichtbare trots als het lukte. Maar er waren ook manden die een eigen leven gingen leiden en terug in het gareel gebracht moesten worden: alle gevlochten twijgen op een grove manier doorknippen en opnieuw beginnen.

Maar....het venijn zat in de staart, oftewel de afwerking met een mooi ingevlochten eindrand. Hier lag het bekende stuk van bloed, zweet en tranen.

Gelukkig gevolgd door een goede afloop. Vincent en Ruud van VVV bleven helpen, tot de laatste mand bij zijn laatste uitstekende twijg kon worden afgeknipt.

Hierna begon de lange terugreis voor Vincent en Ruud van de Vereniging van Vlechters (omgeving Nijmegen) en met een mooi resultaat in de bijrijdersstoel lekker naar de Hoekschewaardse Stulp voor de deelnemers.

We kijken terug op een gezellige en geslaagde dag.

Joops PRIKBORD

Klein Profijt geopend op
di-vr: 10-17 uur
za-zo: 12-17 uur

Deadline volgende
Waardzegger:

Zo 18 februari 2024

Activiteiten van HWL?
Ga naar:
www.hwl.nl/agenda

Te koop in onze winkel!

Voor de knusse en gezellige
wintermiddagen hebben wij in
de winkel op **NBC Klein Profijt**
leuke kleine puzzeltjes en
spelletjes voor de kinderen.
Voor een paar euro's heel veel
speelplezier.

Park- en Centrummanagement op maat

Wilt u meer weten over hoe u uw bedrijventerrein schoon, heel en veilig
houdt? Christian de Wit (bedrijfsleider) vertelt u graag over de mogelijkheden.
christian@parktrust.nl | 06 - 10 17 64 52

www.parktrust.nl

Zet in uw agenda: 17 januari 2024!

UITNODIGING
SYMPOSIUM
'NATUURLIJK WATER'
WOENSDAG 17 JANUARI 2024

SPORTVISSERIJ ZUIDWEST NEDERLAND,
HOEKSCHewaards Landschap EN
WATER NATUURLIJK HOLLANDE DELTA NODIGEN U UIT
VOOR HET SYMPOSIUM 'NATUURLIJK WATER'.

WATER ALS ECOSYSTEEM, ALS LEEFOMBIJEN VOOR FISSEN EN ANDER
WATERLEVEN, STAAT CENTRAAL. HOE ZIJ HET MET DE
WATERKWALITEIT IN DE HOLLANDE DELTA INRICHTING
VRAAGT EEN GEZOND WATERSTEL? WAT IS NOODIG AAN BEHEER?
EN HOE ZIJ HET MET MAATGEVING DAT ZIJN VRAAGEN DIE ONDER
ANDERE AAN DE ARIE KOMEN.

Waar:
HET NATIONAAL LANDSCHAP CENTRUM, VERBODEN 10 TE HANNOESDORP,
GRATIS PARKEREN/LEVENSDIENST BIJ DE LOCATIE.

Wanneer:
WOENSDAG 17 JANUARI 2024, VRIJDAG 18:00 UUR

Aanmelden:
DEELNAME IS GRATIS, U KUNT ZICH AANMELDEN DOOR EEN MAIL, TE STUREN
NAAR [SYMPOSIUM@HWL.NL](mailto:symposium@hwl.nl).

SYMPOSIUM 'NATUURLIJK WATER' PROGRAMMA

18:30 OPENING DOOR THEO SCHUURMANS,
BERADTER HOEKSCHewaards Landschap
19:00 WATERKWALITEIT IN DE HOLLANDE DELTA -
JACO BEEMSE, NATUURMONITOR
20:00 INRICHTING EN BEHEER VAN HET WATERSTEL -
JAN HAMMAN, SPORTVISSERIJ NEDERLAND
20:25 VICHIRBATTI - MARIEKE KORTMAN, HAVON
20:45 PAUZE
21:15 OPENING FORUMDISCUSSIE DOOR PIET VAN DEN BEEK,
HEMBAAD BIJ WATERSCHAP HOLLANDE DELTA
21:30 FORUMDISCUSSIE ONDER LEIDING VAN THEO SCHUURMANS
21:45 AFSLUITING MET AANSLUITEND BORREL

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Certificaat erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijenkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijenkorf.nl/

QUADRAAT
QUALITY PRINTING

- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

WWW.QUADRAAT.NL

Jon van der Heijdenstraat 25 | 3281 LZ Oud-Beijerland | 0180 81 72 33 | info@quadrat.nl

Ja..! Noteert U even..!

TAPIJT- & MEUBILAIR REINIGING

ALLES VLOT WEER SPIC & SPAN

Reiniging van tapijt en karpetten, schoonmaak van stoelen, gordijnen, enz.
Ook verhuur van schoonmaakmachines!

Mobiele Stoomcleaning M.K. Tuk

Walewegje 28 - 3291 AW - Strijen

tel 078-674 2850 / 06-511 80 985

mennotuk49@gmail.com

DOMINIKQ
MEUBELSTOFFEERDERIJ

Röntgenstraat 10 - 3261 LK - **OUD-BEIJERLAND**
T 0186-621 430 - **Whatsapp** 0186-621 430
info@dominikq.nl www.dominikq.nl

Deze zomer genieten van een
opgeruimde schuur, garage,
zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313

Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein

Dorpsstraat 13
3274 BB Heinenoord

't Hof van Assendelft

Hofweg 13 (ook postadres)
3274 BK Heinenoord

Tel. 0186-601535
info@museumhw.nl
www.museumhw.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein is
geheel rolstoeltoegankelijk.
't Hof van Assendelft gedeeltelijk,
daar is een traplift.
In beide gebouwen is een
invalidetoilet.

MUSEUM HOEKSCHE WAARD

- Tentoonstellingen
- Lezingen
- Vergaderingen
- Jubilea
- Kinderfeestje e.d.